ספר
שבחי הרב

והמה קצות דרכי ושבחי רבינו הקדוש הגאון הישיש האלקי ר' **שניאור זלמן מלאדי** זצ"ל בעהמ"ח ספר התניא והשו"ע. אפס קצהו תראה מהקורות אותו במאסר בפ"ב אשר נושע בעזה"י ועוד ספורים אמיתים רבים מאתו ז"ל נבנ"מ זי"ע.

הוצאה חדשה

בהוספת ספורים מחיי „הרב" אשר לא נדפסו בספר „שבחי הרב" בהוצאות הקודמות

עם „**תמונת הרב**" זצוק"ל.

ברפוס והוצאת
האחים לוין אפשטין ושות' בע"מ
ירושלים

שבחי הרב

בעזה"י נתחיל לספר אפס קצהו מגדולת רבינו הגאון הק' בעהמ"ח ספר התניא והשו"ע ז"ל נבג"מ זי"ע ועכ"י אמן:

איש אחד היה בארץ רוסיא הלבנה בעיר לאזנע ושמו ר' ברוך ויולד האיש לעת זקנתו שני בנים ויקרא שם האחד שניאור זלמן ושם השני קרא יהודא ליב וכאשר גדלו הנערים ראו כי הנער ש"ז הפליא מאוד בלימוד על כל בני דורו ויחכם מכל האדם בדורו בכל השבע חכמות ובחכמת התורה הפליא לעשות ובהיותו בן ט"ז שנים גמר את כל הש"ס עם כל המפרשים והפוסקים ראשונים ואחרונים עד שהיו שגורים על פיו ממש (והשני גם הוא הי' גדול בתורה מאוד וחיבר ספר שארית יהודא על הל' מליחה) ולאשר כי האיש ר' ברוך לא הי' עשיר ואחרי פטירתו נשארו בניו הקטנים עניים ומחמת כי התמידו מאד בלימוד לא הסתכלו כלל על צרכי הגשמיות וכאשר נתפרסם בעולם גדולת הרב המגיד הגדול ממעזריטש ונשמע בעולם רוב חכמתו וגדולתו רצה הבחור ש"ז לכתת רגליו לק"ק מעזריטש לשמוע לקח מפיו ומחמת כי המרחק רב מן העיר לאזנע לעיר מעזריטש נתעכב מלנסוע הרבה ובין כך לקחו עשיר אחד מוויטעפסק לו לחתן אבל הרב לא פנה לצרכי העולם והי' דרכו בקודש ללמוד יום ולילה בעמידה ואח"כ כתת רגליו לק"ק מעזריטש ושם קנה שלימותו בתורה ועבודה ויראת ה'. ונדבר ממה שקרה עם הרב רש"ז במעזריטש להלן ולמען לא להרבות על הקורא בסיפורי דברים אשר לא ממגמתינו נניח לספר פרטי מעשיו וגדולת הרב על שעה קטנה ונבאר התחלות הריב אשר נתגלגל אז בין תלמידי הה"מ ממעזריטש ובין הרב הגאון ר' אליהו מוילנא כי אינשי דלא מעלי דברו סרה בפני הגאון ר' אליהו על תלמידי הה"מ כי אינם מתנהגים בדרך התורה ורק חדשות אותה נפשם והרבה גביית עדות הי' בזה אשר אנשי מרמה העידו ע"ז לשוא מה גם כי לקטנות שכלם לא הבינו מעשיהם כאשר קרה פעם אחת אשר באו שני אנשים מוילנא

והעידו

והעידו לפני הגאון הנ"ל כי היו במעזריטש ושבתו שם ובליל ש"ק ראו כי רקדו האנשים בלילה ועל הפתח עמדה אשה לראות הריקודים וקיבל הגאון הנ"ל זאת לדבר מגונה, והאמת הי' כי הרב הקדוש האבדק"ק באַרדיטשוב התפלל שם עם עוד רבנן כגילו ודרכם הי' לפוז ולרקד ולכרכר בעת תפילתם ובת הבעש"ט מרת אדל ז"ל אשר חשקה נפשה מאוד לראות תפילתם בלבת אש עמדה לפני הפתח לראות והמלשינים שלא הבינו מהות התפילה ברעש ובריקוד מה גם בליל ש"ק והמה ראו מאחורי החלונות כי המה מרקדים ואשה נצבת אצל הפתח וכרצונם כן שפטו את הדבר הזה והגידו להגאון בתו"ע מה שבדו מלבם ועוד הרבה שקרים דברו בפני הגאון עד אשר הוא דן את דינם כי המה נטו מדרך הישר ומדרך התורה וכתב עליהם שטנה מאוד כאשר נדפס המכתב בספר מצרף העבודה והנה בעת ההיא הי' הרב הק' ר' לוי יצחק שהי' אב"ד אח"כ בבארדיטשוב הי' אז אבד"ק פינסק וכאשר נסע למעזריטש נתרבה עליו מחלוקת מאוד וגוף המעשה נספר אח"כ אי"ה לקמן ועתה לא זאת מגמתינו (כי רצוני לבאר קודם מעשה הרב ר' ש"ז במאסרו) ונתגלגל הדבר עד כי גרשו את הרב מפינסק ונתקבל מקודם לק"ק זעליחאב ואח"כ לבארדיטשוב, ובפינסק נתקבל אביגדור המסור לאב"ד וסוף מעשיו הוכיחו על תחלתו כי הי' רשע עריץ. והנה אחרי גניזת ארון הקודש הה"מ הגדול והרב ר' ש"ז ישב ע"ל כסא קדשו בק' לאזנע משך לבבות אחב"י לתורה ולתעודה ולתפילה ושינה את נוסח התפילה. חרה מאוד לאנשי העולם אשר נטו אחרי הגאון הנ"ל ונתרבה המחלוקות מאוד, ובינו לביני ניתן מקום לשטן להשטין כי הי' איזה שו"ת מנידון ריאה אחת והכשירה הגאון האב"ד מבארדיטשוב ואביגדור הרב מפינסק אסרה וכתב דבריו להגאון והוסיף וגרע דברים מגוף המעשה למען הצדיק נפשו עד שנתגלגל הדבר כי הגאון הנ"ל הסכים לדבריו ואז צעק אביגדור על החסידים כי הם אוכלי טריפות והחסידים אשר הי' בפינסק (כי שם גרו אז הרב הק' ר' שלמה מקארלין ותלמידו ר' אשר מסטאלין ואנשיהם) עשו בזיון לאביגדור הנ"ל על אשר חפה דברים על עם ה' וע"כ לקח אביגדור דרך אחרת לעצמו ובזה נצמחה כל הרעה אשר נעשה עם הרב הק' ר' ש"ז:

ב] **אביגדור** הנ"ל נסע לווילנא לחמם לבב העם בהראותו המכתב אשר כתב הרב הק' על הגאון (אשר לא רצה לקבל דבריהם ולא להסתכל בהם מחמת המלשינות שהי' עוד בימי הה"מ הגדול וע"כ האמין לאביגדור כל אשר אמר וע"כ כתב עליו הרב) כי הוא

הוא חבר לאיש משחית ולכן כאשר הראה להם זה המכתב נתוועדה קהלה גדולה ואספו כסף הון רב ונתנו לאביגדור שיסע לפעטערסבורג להלשין את הרבנים הנ"ל בדיניהם. ויבז אביגדור לשלוח יד בהרב מבארדיטשוב ובהרב ש"ז לבדם כי רצה לקעקע ביצתן של שונאי ישראל ורצה כי שם חסידים לא יזכרו עוד ויסע לפ"ב וילשין לפני הקיסר פאויל בעצמו את ארבעה גדולי ישראל ה"ה הראשון הי' הרב ר' ש"ז הלשין אותו כי לקח לו יד ושם מאנשי בליעל לאסוף הון ולשנות מנהגי ישראל והוא הי' עליהם לשר ורצונו למרוד במלכות ב' כי שולח סך מעות רב לא"י ובודאי רוצה לקנות לו לאוהב את הסולטאן ועוד דברים רבים כהנה אשר תקצר היריעה מהכיל אותם. והשני הי' הרב מבארדיטשוב והשלישי הרב הק' ר' מרדכי מלעחוויץ והרביעי הרה"ק ר' אשר מסטאלין ועליהם אמר כי הם התומכים והעוזרים להרב בכל מקומות מושבותיהם ודורשים ברבים לחדש המנהגים ונוסח התפלה בכדי שיצמח מזה רצון הרש"ז ועוד אנשים רבים מהחסידים והתומכים ימין הרב מסר את כולם ועלה מספרם רב מאוד:

ובשמוע הקיסר פאויל את הדברים האלה אמר כי אין מן הצורך ליקח את כל האנשים אשר מסר אביגדור כולם במשמר למען לא להרעיש את כל העולם ורק יקחו את הרב רש"ז להעמידו לפניו וממנו יראה ויחקור אם כנים דברי המסור, כלה יעשה מכולם ואם לא, ידע מה לעשות וע"כ נעשה פקודה מהמלך לשר הפלך כי תיכף יבוא הרב לעמוד בחצר המלך לאיזה דבר כי לא רצה ליקח אותו במשמר (כי הקיסר פאויל הי' אוהב אמת מא״ד ורצה להעמיד כל מדינת רוסיא על מרכז האמת והי' רגיל להתחפש ולהיות בכל מקומות המשפט ובכל שוקי העיר לראות הנהגת העם) וע"כ אמר כי אין מן הצורך לשלוח אחרי האיש הנצרך ולהרבות ה[illegible] כ"א לשלוח פקודה כי הוא יבא ולקבל חתימתו ע"ז ועי"ז [illegible] לקיים חתימתו למען לא יהי' מורד במלכות וע"כ רצה [illegible] לשר הפלך שיראה שיבוא הרב ליום אשר הגביל לו [illegible] כמדקירו[illegible] הי' הדברים להמסור כי ירא אולי יביא הרב גביית [illegible]עדות וראיי[illegible] כי הצדק אתו ואתו יהי' יד רמה מנכבדי ישראל וע"כ נתן שוחד רב ליועצי המלך והוכיח להם כי בודאי יברח הרב למדינה אחרת ומי יאמר לו מה תעשה כי כבר אסף הון רב הוץ למדינה כאשר הלשין אותו מקודם וע"כ ישלחו אחרי הרב ציר מיוחד שיביאו אותו אסור בנחושתיים כי אביגדור בדה שקרים מלבו על הרב כי היא משתמש בקבלה

בקבלה מעשיות ויוכל לברוח אם לא ישמרו אותו שמירה מעולה והצליח מעשה שטן ופעל גם זאת ע״י שוחד ופתו השרים את הקיסר ונתרצה לשלוח אחריו סרדיוט מיוחד ויצו עליו לאסרו בזיקים ואביגדור הנ״ל נתן שוחד להסרדיוט הנשלח אחרי הרב כי יקחנו פתאום מביתו ולא יתעכב עמו בשום עיר מעיירות ישראל למען לא יודע הדבר לאנשי שלומיו אבל מה נדמה תחבולות אנוש ובפרט נבזה וחדל אישים נגד ההשגחה פרטיות מהשי״ת על יראיו כי תיכף נודע הדבר לאנשי שלומינו כי אביגדור הלשין את הרב לפני הקיסר בעצמו וממילא הבינו כי יצמח איזה חדשות מזה והודיעו הדבר להרב כי יסע מביתו עדי ידעו פשר דבר אבל הרב אשר חכמה האלקית נוססה בו אמר האיש כמוני יברח? רצוני לעמוד לפני מלכינו כי אקוה להשי״ת כי יוציא לצדק דיני ובאמת אם הי׳ בורח ח״ו לא הי׳ לשונאי ישראל תקומה ח״ו כי אז הי׳ מצדיק הקיסר את המסור כנראה מהבריחה אשר אמת בפיו ועי״כ ישב הרב בביתו ויצפה לישועת ה׳:

ג] ויהי כאשר בא הסרדיוט עם האנ״ח (זאנדארין) ללאזנע הבינו כל אנשי העיר כי עבור הרב הוא נוסע והודיעו להרב כי אנשי חיל נוסעים אחריו והרב היה לבוש תפילין אז פתח החלון והסתכל בהנוסעים ותיכף נפל הסרדיוט הנשלח אחריו מהמרכבה ושבר רגלו אחת והרב אמר ע״ז כי אין זה חידוש כי הלא ארז״ל וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך אלו תפילין שבראש ועי״כ כאשר ראה התפילין נפל עליו פחד עד שנפל מהמרכבה וכאשר שאלו אנשיו להרב למה אין אוה״ע יראים מפני התפילין שלנו ענה להם הלא רז״ל אמרו אלו תפילין שבראש ולא תפילין שעל הראש והתפילין שלי ב״ה הם בראשי ולא רק על הראש וה׳ נתן חנו בעיני הסרדיוט ונהפך עליו לרחמן ויירא מאוד לנפשו פן יענש אם ילחץ את הרב בחזקה ועי״כ בא והתחנן לפניו כי יסע אתו ולא יענישו ה׳ הוא שליח מהקיסר ויסע הרב אתו והסרדיוט נשאר בוויטעבסק בבית החפשית ואתו שלחו סרדיוט אחר והוליכו עד נעוויל והי׳ ע״ש לפנות ערב והתחיל ליסע אתו בשבת ואז חשב הרב בדעתו מפני מה נגזר עליו חילול שבת ויזכור כי הלכה א׳ מהלכות שבת ד״ה רפויה בידו שלא ירד לעומקה כ״כ ועל העגלה בירר וליבן אותה לעומקה ומיד נשברו אופני העגלה ולא יכלו לתקנם עד אחר שבת (ועי״ז אמר הרב אח״כ הלצה בעת אשר יצא ממאסרו „צווחין אף עקתין בטלין ושביתין״ כי גם העקתין זעקו כי יבטלו מסעם ביום השבת

השבת) ואח"כ כאשר הביאו אותו לפעטרסבורג קשרו את עיניו במטפחת
יהוליכו אותו במדרון כמו שתי שעות והביאו אותו למבצר בבית חומה
גדול עם חלונות גדולים רק הרחק מהחלונות עמד שם כותל אחת גדולה
קומתה יותר מהחלונות למען לא יראה האסור שם את פני הרחוב
והביאוהו למאסר ההוא וסגרו אותו שם ויהי הרב בהמבצר שלשה ימים
רצופים ולא טעם מאומה כי הי' נותנים לו לשם לחם ומים אבל הוא
לא טעם מאומה אך הרב הי' נושא חן בעיני כל רואיו כי השר הממונה
על המבצר (שהי' יעניראל גדול) הסתכל עליו בעינא פקיחא וראה כי
איננו אוכל מאומה. ויכנוס השר אליו וינחם אותו וידבר על לבו ויאמר
לו כי לא לטבח חלילה הובל פה ורק שיעיינו בדינו וישאל אותו
למה אינך טועם מאומה הלא מאבד עצמו לדעת אין לו חלק כו' והשיב
לו הרב יען כי אינני בקו הבריאה שאוכל לאכול לחם אשר מותר לי
כעת וזולת זו אין לי מה לאכול כי בשולי עכו"ם שאסרו לנו חז"ל לא
אוכל עד מיצויהנפש ומה בכך אם לא יהי' לי חלק לעוה"ב עכ"ז אין
רצוני לאכול טרפות וזולת זאת איני יכול להכיל כעת שום מאכל
מחמת כי חולה אנכי. ויאמר לו השר ספר נא לי דרכך בביתך אם אין
אתה בקו הבריאה סה היתה דרכך לטעום להשיב נפשך ויאמר הרב
דרכי היתה כי הייתי טועם מעט משקה על וויינסיל (שקורין וויסניק)
והייתי אוכל צנון מרוקח בדבש (שקורין איינגימאכס מרעטעך) ויאמר
לו השר אם אנכי אביא לך את המאכל הזה מיהודי האם תאמין לי
ותאכל ממנו אז ענה לו הרב אם לא ישלח בו יד זר זולתך ורק אתה
בעצמך תקבלו אצל היהודי לא תסיח דעתך ממנו עד תביא אותו לכאן
אאמין לך ואוכל וימצא הרב חן בעיני השר וירתום סוסיו ויסע
להגביר ר' מרדכי מלעפלע אשר ה' אז בפ"ב ויאמר לו בעוד שעה תכין
לי צנון מרוקח בדבש בקדירה חדשה והגביר ר' מרדכי מלעפלע הי'
מכירו כי הוא השר מטיינע סאוויעט ולא ידע בשביל מי חרד את
ההרדה הזאת כי על הרב נשמע כי הוליכוהו על הים ובאמת לא כן
היה כי לא הוליכוהו כ"א בטיינע סאוויעט ויתקן הגביר את המרקחת
וישימהו בקדירה חדשה ועל שולי הקדירה הניח פתקא קטנא לאמור.
להודיע מי ומי. ויביא השר בעצמו את הקדירה עם המרקחת ויתנו
להרב ויתן לו הרב תודה ויאכל ממנו ובראות השר כי הוא אוכל
והבריא מעט שמח מאוד ואחר שבוע היה קרוב שיכלה המרקחת אמר השר
להרב רצונך שאביא לך עוד ויאמר אם תרצה בחסדיך רצוני בזה אבל רק
לך אני מאמין ולא לשום איש ולקח השר את הקדירה עם מעט המרקחת
אשר הי' בה ונסע שנית להר"ר מרדכי וצוהו לרקוח עוד מרקחת הזה

והרב

והרב הניח ג"כ פתקא קטנה על שולי הקדירה כתוב בה לאמור „ליב מיאניעוויטש" יסע תיכף לווילנא. ויען כי כסה אותה במרקחת לא ראה אותה השר והוא לא נגע בזה על כי האמין לו הרב רצה לעמוד באמונתו והי' ירא ממש לנגוע במרקחת ויהי כאשר ראה ר"מ הפתקא ור' מרדכי הנ"ל הי' מאנשי הרב והבין תיכף את הכתב וחפשו בכל העיר הנמצא בה איש ליב מיאנאוויטש ובתחילה דימו כי דעתו על אחיו הרב ר' ליב בעהמ"ח ספר שארית יהודה אבל כי לא הי' אז בפ"ב ובפתקא כתוב תיכף וע"כ הלכו לחפש בעיר בין כך הביאו לפני הר"מ איש המוני מכת החסידים ושמו ליב .והיא מיאנאוויטש וחקרו אצלו אולי הי' בווילנא ואחרי החקירות נודע להם כי הוא בן אחותו של הגאון רבי אליהו מווילנא וע"כ נשאר בדעתם תיכף כי זה הוא אשר כיון הרב עליו ונתנו לו סך שני אלפים רו"כ כי הכירוהו כי איש ישר הוא ונוטה מאוד לצד החסידים ואוהב מאוד את רבינו הרב וצוו לו שיסע לווילנא תיכף ואמרו לו המקום והזמן ילמדוך את אשר תעשה שם כי עוד אין אנו יודעים כוונת הנסיעה ויקבל האיש את צרור הכסף ויסע לדרכו:

דן עתה נניח מעט מלספר מעשי האיש בווילנא ונדבר מעט מסיפור הטיינע סאוויעט ואת אשר קרה שם עם הרב, תיכף כאשר לקחו את הרב למאסר נסע תלמידו הקדוש ר' אהרן הלוי זצ"ל לאסוף מעות עבורו ובתוך ג' שבועות אסף ארבעים אלף רובל סי"ג כי בכל מקום בואו גזר על כל החסידים הצעירים שיתנו מהנדוניא עשרה פריצאנט ומי לא ישמע לדברי הרב ר"א אשר הי' המוציא המביא והמכניס בכל בית הרב שלשים שנה על פיו יצאו ועל פיו יבואו כידוע לכל וכאשר קבץ את המעות שלחם ליד ר' מרדכי הנ"ל וכאשר נודע להם בבירור עפ"י מעשה הנ"ל כי הרב אסור במבצר הסתר הנ"ל מצאו דרך בשוחד רב שיוכל איש אחד לכנוס להרב ובחרו את החסיד המפורסם ר' שאול מסיראטשינע והוא הי' הולך אליו בכל פעם והי' נושא אליו אכילה ושתיה ושארי צרכיו ואח"כ קבלו בכל פעם פרטיקאלין הנקרא בלשון רוסי' וואָפראָסן ממנו ושרי המלוכה שלחו בכל פעם לקבלת הפרטיקאל איש אחר ואשר שאלו אותו הי' מפני מה שינה הנוסחא ומפני מה קיבץ מעות א"י ומפני מה נאספים אליו מכל המקומות ועל כל השיב בחכמה פעם אחת בא אליו לקבל דאָפראָס הקיסר פאויל בעצמו והרגיש הרב תיכף ועשה לו הכבוד השייך להקיסר וקראי אדוני הקיסר ויגער בו פאויל ויכחש לו ויאמר אינני קיסר ומפני מה תעשה לי הכבוד השייך לקיסר ויען לו הרב מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ובבואך נפל עלי פחד והבנתי

תיכף

תיכף כי ודאי אתה בעצמך הקיסר ואח״כ בחן חכמת הרב בכל השבע חכמות כידוע לכל ומצאו אותו יודע בכל חכמה על בוריה פעם אחת השיבו אותו במאסר במקום אפל וחושך מאוד ביום כמו בלילה והי׳ דולק שם נר ביום כמו בלילה ויבא אליו מיניסטער אחד וישאלהו האם תוכל לידע בלא מורה שעות השעה בצמצום כמה שעות אולו מן הלילה כעת ויען לו הרב אנכי אוכל להגיד לך בצמצום כי כעת הוא שעה ב׳ אחר חצות היום ועוד ד׳ מנוטין ולא לילה הוא כעת וישאלהו המיניסטער מאין אתה יודע ויאמר לו הרב כי ביום מאירים י״ב צירופי הויה ובלילה י״ב צירופי אדני וע״י הצירוף אנכי יודע השעה בצומצום:

פעם אחת קראו את הרב לבית היועצים כי יקבלושם פרוטיקאל ממנו והיה בבית ההוא מכונה אחת סכוכה ברצפה וכל הצועד עליה היה נופל עד חציו מתחת להרצפה ושמה עמדו אנשים ליסר את החוטא בשוטים למען יענה על מה שדורשים מאתו וישערו הם כי בודאי יפול גם הרב שם וילעגו ממנו. אבל הוא בבואו ביתה הבין תיכף וילך מן הצד בימינו עד אשר עמד לפני שולחן היועצים בלי שום פגע ויתמהו כל הרואים ע״ז וישאלו אותו למה הלכת מן הצד ולא הלכת בדרך כל ההולכים באמצע, ויען להם הרב לא לחנם הזהירו רז״ל כל פינות שאתה פונה לא תהא אלא לימין כי כל ההולך בלא דעת למקום אשר ישאוהו עניי יוכל ליפול ברשת אשר הכינו לו. ואז שאלוהו היועצים הגד נא לנו אם מן השמים הודיעוך כי יש פה מכונה או מעצמך הבנת ויען להם אנכי בהכנסי לבית ראיתי כי שם הרצפה משונה מעט והבנתי כי כי לא לחנם הוא זאת וע״כ למה לי לילך בסכנה מוטב לילך במקום אשר ראיתי כי אורח מישור הוא וכה פלס שם כל דבריו בהשכל ובמדע עד כי נשתוממו כל השומעים רוב חכמתו והר׳ שאול הנ״ל היה נכנס ויוצא אליו תמיד:

ו] פעם אחת היה אצלו הר׳ שאול בחדרו והנה נכנס אליו שר המבצר בבהלה ואמר לו אבדנו כולנו אבדנו כי הקיסר הולך אליך והוא כבר בא לחצר החיצון ועתה כאשר יראה איש זר אצלך ישמיד את כולנו. ואנכי לא אדע מה לעשות אנה להחביא את העברי שלא יראהו הקיסר אם אין כאן רק פתח אחת ואין באפשרי שלא יראה אותו ועתה עוץ נא עצה מהרה מהרה לבל נאבד כולנו ח״ו. ויען לו הרב אל תפחד לך מכאן כי הקיסר לא יראה את העברי והרב לא נתפחד ולא נתבהל כלל. ויאמר לו השר ומה תעשה ויאמר לו אל תהי בהול לידע דבר טרם עשותו לך לך למקומך הנה מקום אתי אשר אחביא

אחביא את העברי והקיסר לא יראה אותו ומר איכפת לך. ויתפלא השר וילך לו והרב לקח את ר׳ שאול והעמידו בתוך החלון תחת הוילון ושלשל הוילון לכסות אותו וכך עמד שם והקיסר בא ונכנס לחדר הרב וקיבל ממנו פרטיקאל שמונה שעות רצופים ובעזה״י לא ראה אותו ור׳ שאול עמד כל כך הח׳ שעות כאבן דומם לא ניהק ולא פיהק ולא שיעל עד צאת הקיסר מחדר הרב אח״כ כאשר יצא הקיסר יצא הר״ש ממחבואו ויבא השר לראות היכן הוא העברי והנה הוא עומד שם וישתומם השר וישאל אותו איפוא היית בעת אשר הי׳ כאן פאויל. פה ענהו ! והוא לא ראה אותך הוסיף השר לשאול ? כן לא ראה אותו. ויאמר השר אין זה כ״א אחד מכם מכשף. אין זאת ענהו הרב בהראותו לו המקום כי פה עמד תחת הוילון. ומה היית עושה אם הקיסר מגביה את הוילון אבל אתה נשען תמיד על חכמתך אשר הא עומדת לך ואתה עושה דברים אשר בנקל תוכל להפסיד חייך על ידם אמר לו השר. ויענה לו הרב האם נתת עצה מובחרת מזה ולא שמעתי לך ועכ״ז אמר הרב הבנתי תיכף כי אין זה נימוס הקיסר להגביה בעצמו הוילון ואם היה מצוה לי הייתי מטכם עצה מניה וביה כי על ה׳ בטחוני והוא תמיד בעזרי :

פעם אחד בא אליו הר״ש הנ״ל בחג השבועות וירא והנה קאהיל א׳ מהתנור רועדת וגם הכסא אשר ישב עליה הרב רועדת וישאל הר״ש את הרב מה זאת ואמר לו הרב כי היום היה אצלי הבעש״ט הקדוש ומורי הרב המגיד הק׳ ואנכי לא הכרתי את הבעש״ט כי לא ראיתיו מעולם רק מאשר ראיתי כי נכנס קודם למורי הבנתי כי הוא הבעש״ט ובבואם שאל הבעש״ט את מורי מי הוא זה ויען לו זה הוא הרבי מרייסין ויאמר הבעש״ט להרב המגיד אמור לו כי יגיד איזה דברי תורה ויצו מורי עלי ואמרתי להם מאמר מה שקבלתי ממורי על הפטורה ויהי קול מעל לרקיע (התור׳ הזאת ראיתיה בכתובים וכמדומה לי שהוא נדפסה) ואח״כ כאשר סיימתי דברי אמר הבעש״ט למורי תורתו אמת כי כן קבלת מפי אות באות ואח״כ דברו עמי ועשו מה שעשו וברכו אותי ויצאו:

זן **והנה** להציע לפני הקורא את כל הנפלאות אשר נעשו מהרב הקדוש תקצר היריעה מהכיל כי אין די באר בכתב גודל צדקתו וענוות חסידותו אשר הראה במאסר כי השרים אשר קבלו ממנו הפרטיקאל דרשו אותו בכל פעם באופן אחר ובתוך המאמר אמרו לו הלא אתמול אמרת כך והיום אתה אומר כן ואיימו עליו ורצו להטות לבו מדברי רז״ל בפשטים זרים כי היה שם חכמים בלימודים

בלמודים וחגרו שארית כחם לנצח אותו בדברים אבל לא הועילה להם כל זאת כי. הוא ברוב חכמתו ובענוות קדושתו מסר נפשו על כל דברי רז"ל וברוב פלפולו הוכיח להם בראיות ברורות ואמיתות כי כל מנהגי ישראל וכל נימוסיהם מקובלת היא בידם מדור דור הראה להם רוב החכמה אשר נוסד בה דת יהודים וכי אינה מנגדה כלל לנימוסי הקיסר וע"כ עד טיפת דם האחרונה לא יחליפו אף קוש"י מכל אשר העריכו קדמונינו בספריהם הקדושים אך אחרי כל הפרטיקאלן אשר לקחו מהרב התחנן הרב לפני הקיסר כי יתן רשיון לכתוב כל התנצלותו בכתב מפורש כי אמר הרב בעבור שאינו יודע לשון רוסיא והמקבלים פרטיקאלן אינם מבינים לשון עברי על בוריים ובפרט מה שמראה מהם בספרי העברים ובשאר ספרי החכמות וכאשר יכתוב בעצמו יוכל להציג מכוון כפי תוכן כוונתו והקיסר ישלח למעתיק חכם ומבין להעתיקם אויי באות ואז כל אשר יצא עפ"י הוות דעתו אחרי אשר יראה כל התנצלותו יקבל באהבה, ונעתר לו הקיסר ונתן לו רשיון ע"ז ונספר זאת לקמן:

חן **ויהי** כאשר הקל מעליו מעט המלשינות אשר הלשינו עליו שלח כמה פעמים הקיסר אחריו להיכלו ונסה ובחן אותו בכל החכמות. פעם אחת שלח אחריו וקשר עיניו במטפחת והביאו להיכלו וביקש ממנו שיאמר לו שיעור מצומצם גובה הקורה מהשולחן והתיר עיניו והסתכל הרב ואמר לו ומצאו כדבריו אח"כ קשר עוד את עיניו והניח ארבע אדומים אדום אחד תחת כל רגל מארבע רגלי השולחן והתיר עיניו ושאלו כמה מכיל עתה גובה הקורה מהשולחן והסתכל והגיד תיכף כי מהשיעור אשר אמרתי נחסר אדום זהב. פעם אחד הביאו אותו לחצר המלך ורץ עלם א' בן הקיסר שמו ניקולי אשר היה קיסר אח"כ והכה אותו בשרביטו על בגדיו ובכה הרב ואמר כי בעתותיו יהיו ישראל נתונין בצרה כל ימי חייו סוף דבר רבות הראה כחו וגבורתו בטיינע סאוויעט וה' נתן את חינו בעיני כל שרי המלך ויכבדוהו מאד. אבל במשפטו אמרו לו כולם פה אחד כי אין לאל ידם להושיע לו מאומה יען כי המשפט שלו אינו מסור לשום אדם חוץ מהקיסר בעצמו:

טן **עתה** נחזור לספר את אשר קרה עם ר' ליב יאנאוויטשער אשר נסע בפקודת הרב לווילנא. האיש הזה בנסעו הפ"ב נטל בדעתו לשנות הקשר של תפלין שלו שהיה עפ"י דעת הרב והוא משונה משארי הקשרים כי כאשר היה הרב במעזריטש אמר אליו מורו הרה"מ ז"ל ר' זלמן עשה לי קשר של יד שאוכל לקיים מצות וקשרתם בכל

יום

יום היינו שיהיה צריך לקשור הקשר בעת הנחת תפילין בכל יום והמציא הרב קשר עפ״י דין שיוצרך לקשרו על התפילין וכן עושים היום כל אנשי מדינת רייסין וגם הקשר של ראש צוה לעשותו בצורת ד׳ והאשכנזים עושים בקשר פשוט, גם הספרדים קושרים הרצועה של יד מבפנים לחוץ והאשכנזים מחוץ פנימה וישנה האיש הנחת התפילין שלא יכירוהו כי הוא מכת החסידים ואת המעות תפר בבגדו ויסע כאיש עני ובבואו לוילנא היה לו אחות בוילנא והוא לא ראה אותה ט״ו שנים ויחקור האיש אחרי אחותו וימצאנה בחיים ואחרי אשר שאלה אחותו לשלומו, הוסיפה לשאול אצלו (באשר היא ידעה כי הוא גר ברייסין) האם אינך מן הכת ח״ו (כן קראו המתנגדים את החסידים בשם כת סתם), וירק האיש ויקללם ויאמר: ח״ו כי תחשדני לזאת. ותקחהו אצלו ותשאלהו תכלית נסיעתו ויאמר כי הנה בתי הבתולה הגיעה לפרקה ואין לי במה להשיא אותה לכן באתי לדודנו הגאון החסיד שיהיה לי לעזר. ותוליכהו אחותו לבהמ״ד של הגאון ותבקש עבורו להניח אותו לכנוס להגאון ויניחו אותו ודיבר עם הגאון ואמר לו מבוקשו. ויצו עליו הגאון כי ישב פה בבית מדרשו וילמוד מקודם דרך ה׳ ואח״כ יתן לו על הוצאת נישואי בתו, ויצו כי יהיה בן אחותו מאוכלי לחמו בביתו. וישמח האיש מאוד בלבו ע״ז כי ביני לביני יתודע לו כל הסודות ממתנגדי הרב החפצים ברעתו ויוכל להודיע במכתב לאנשי שלומו לפ״ב ע״י הפאסט. וכן עשה האיש הנ״ל ויתמהמה שם כחצי שנה ויהי מאוכלי שולחן הגאון הנ״ל וכאשר המתיקו סוד באיזה דבר ושלחו מוילנא מכתב לפ״ב לאביגדור ולהצד שלו שלח תיכף ר׳ ליב מכתב להרב ר׳ מרדכי לעפלער והודיע להם את החדשות אשר נשמע פה אך ר׳ מרדכי לא היה משיב לו במכתב כי ירא פן יודע הדבר באשר יראה איש במסתרים כי קיבל מכתב מפ״ב והיה האיש ר׳ ליב בצער על אשר לא ידע שום ידיעה מהנעשה שם על בוריה ובפרט כאשר ראה פעם בפעם באים מכתבים מכת המתנגדים כי ידם על העליונה וכי שחדו את השר פלוני ואת השר פלוני ולא ידע אם האמת אתם ואך הודיע תמיד להחסידים מכל המכתבים ועכ״ז להראות לפני אנשי הגאון כי שוקד הוא בלימודו, ישב תמיד בבהמ״ד עם הבטלנים ולמד עמהם ובמסתרים חתר חתירה לדעת שורש כל דבר למען הודיע לשולחיו. ויהי אחרי עבור קרוב לחצי שנה שמע ר׳ ליב מהבטלנים כי החסיד הוא טרוד מאד עתה (כן קראו אנשי הגאון אותו בשם חסיד סתם) וצוה לכל ראשי הקהל שיסאספו פה לדבר על איזה ענין נסתר ויען אחד מהם אשר גם הוא

יוצא

יוצא ונכנס בבית הגאון אנכי יודע הנסתרות אבל אסור לי לגלותם. ויפצר בו רבי ליב מאוד שיגלה לו וימהר אל הצד ויאמר כי הובא כתב התנצלות מראש הבת לכאן והבין החסיד כי ע״ז יוכל להיות כי יצא בקרוב ממאסרו. וכשמוע ר׳ ליב את הדבר רץ לבית האסיפה וישמע פשר הדבר כי הרב פעל מהקיסר כי יתן כל התנצלותו בכתב לשה״ק והקיסר ישלחו למעתיקים שיעתיקו אותם בלשון רוסיא וגם להניח חוות דעתם ע״ז כאשר כתבנו למעלה ובווילנא היה אז דירקטור אחד ראש לכל הדירקטורים מרוסיא והגיע אליו הכתב שיעשה הוא ההעתקה ובסוף הכתב כתב הרב בקשתו מהמעתיק שאל יוסיף ואל יגרע דבר מהבנת הכתב הזה וכאשר הודיע את הדבר להגאון ביקש שיביאו לו העתקה מהכתב וכאשר ראה אותו הבין תיכף כי בודאי ישר הדבר בעיני המלך ובודאי יצא לחפשי וע״כ אסף אסיפה להועץ מה לעשות:

ין) וַיְהִי כאשר נגלה לר׳ ליב הנ״ל כל התעלומות ויאמר ר׳ ליב בלבו עתה יודע אני למה שלחוני לפה. ויחקור ר׳ ליב אחר הדירקטור וילך אליו וימצאהו בביתו ויפול לפני רגליו ויספר לו איך הוא בא לכאן בפקודת הרב וירבה לספר בשבח הרב כי הוא איש אלקי ועתה מבקש ממנו כי יקבל ממנו השני אלפים רו״כ ורק יעשה מה שמוטל עליו באמת שלא לשנות המכוון מהכתב כאשר ביקש הרב בסוף הכתב כאשר זכרנו לעיל. ויען לו הדירקטור זאת ידעתי מעצמי מאשר הבנתי בהכתב כי הוא איש אלקים כי במלות הקצרות שלו כלל כל הטענות שבינו לבין שונאיו אשר לבארם היטב לא יכילו כמה בוגין וגם הנני מבטיחך כי אעתיק אותו כראוי אבל איני יכול לקבל ממך הכסף עד אשר אכלה מלאכתי כי אם תהיה פה למחר תראה הרעש אשר יהיה וכמה מעות ירצו ליתן לי כדי שאשנה דוקא מהעתקה כידוע אשר לשון הקודש מכיל בקרבו כמה פשטים ועכ״ז הבטיח לו הדירקטור כי יתאמץ להעתיק העתקה נכונה. אבל האיש ר׳ ליב בכה מאוד והתחנן לפניו שיקבל ממנו את הב׳ אלפים רו״כ ואחרי רוב ההפצרות קיבל הדירקטור ממנו את השני אלפים רו״כ וישבע לו הדירקטור כי לא ישנה קוש״י בהעתקה מגוף הכתב ויתן לו ידו ע״ז אך עכ״ז ביקש הדירקטור את ר׳ ליב שיבא ביום המחרת למען יראה את בקשת צד השני וכמה ירצו ליתן לו צד המנגדים למען ידע כי לא לחנם לקח הכסף מאתו. ויהי ביום המחרת הלך ר׳ ליב להדירקטור ויראה לו הכתב אשר שלחו אליו אנשי הגאון בהערות ופשטים על התנצלות הנ״ל ומדי דברו ויביט הדירקטור ויאמר ראה את ההמון

הרב

הרב ההולכים אלי ויחביא הדירקטור את ר׳ ליב הנ״ל ויסגרהו בחדר אחד וישמע ר׳ ליב כי באו ראשי העם להדירקטור והוכיחו לו כי מצוה רבה יהיה לו לעוה״ב אם ישנה ההעתקה כי ראש הכת הוא אויב ישראל כו׳ וכו׳ והראו לו את אשר צריך לתקן וכי אפשר לומר על תיבה זאת כי משמעותה כך וכך וכו׳, והדירקטור השיב להם הלא את הכתב שלחו עוד לשני דירקטורים ואולי יעתיקו הם ככתוב בהכתב ויהיה לו חרפה. ויענו לו כל העם כי אינו צריך לירא משום דבר כי הלא הוא הגדול בכל הדירקטורים ומי יבא אחרי דבריו, ואדרבא יראה להם כי הם אינם מבינים והוא מבין וכו׳ ובקשו ממנו כי יכתוב הוא העתקתו וגם חוות דעתו והם יתנו לו ג׳ אלפים רו״כ. וימאן הדירקטור לקחת מידם ויבטיח להם כי כל יעשה למענם. אבל הם לא האמינו לו ויבקשו ממנו כי ישב תיכף לעשות ההעתקה ויגביל להם הדירקטור זמן ליום המחרת שיבואו וימצאו הכל על נכון. ואז נפטרו ממנו ראשי הקהל לביתם ור׳ ליב יצא מחדרו ויבך מאד לפניו כי לא ישמע אל דבריהם. ויאמר לו הדירקטור, אל תירא ואל תפחד מהבטחתי אשר הבטחתי להם, כי לא רציתי להתעקש אתם בדברים אולי ירבו עלי דברים וע״כ הבטחתי להם וכן אעשה כי אעתיק העתקה אחרת שייטיב בעיניהם ואראה להם וההעתקה האמיתית אשלח לפניך על הפאסט ואתה בעצמך תראה האמת. וכן עשה הדירקטור, למחרתו הראה לצד השני העתקה אחרת וההעתקה הטובה העתיק כאשר נכתב בהכתב טוב ומהודר ויתנה על יד סריסו ויכתבה בהפנקס וגם הוסיף עליה חוות דעתו כי יפה כיון הרב בכל אשר כתב ולעיני הר״ר ליב נשאו אותה על הפאסט בהותם הדירקטור ונכתב שם בהפאסט בוך ואין להשיב. ואז ראה ר׳ ליב כי דבר אלקים הוא וב״ה כי הצליח דרכו ותיקן את הצריך. ויבוא להגאון ויאמר נכסוף נכספתי לביתי כי הגיע מועד החתונה, ויתן לו הגאון מאה רו״כ על הנשואין ותיכף לקח האיש סוסי בי דואר ויסע לפעטערסבורג לבשר העם מהנעשה שם ובעוד שני שבועות התירו את הרב ממאסר סתרי העצה והקילו מעליו עולו ורק ישב תפס בבית אחד בפ״ב:

יא) וביום שמונה עשרה לחודש כסליו לפני ערב בעת אשר הרב אמר תהלים והגיע לפסוק פדה בשלום נפשי הגיע לו הפקודה כי נעשה חפשי ויצא מהמאסר. וכה כתב הרב באגרתו לאנשי שלומינו: „בהלולא דרבינו (הוא הרב המגיד הגדול) בעת אמירת תהלים כשהגעתי לפסוק פדה בשלום נפשי הגיעני הפקודה מהקיסר יר״ה כי נפדתי ממאסרי״. ואנשי שלומינו קבעו את יום י״ט כסליו ליו״ט למזכרת עולם

והרב

בקש לכל אנשי שלומינו כי ישלימו הש״ס בכל המנינים שלנו בכל שנה ביום הזה ולעשות בו משתה ושמחה. ואחרי ביאתו מפעטרסבורג כתב לאנ״ש המאמר הנדפס באגה״ק (קטנתי מכל החסדים) ובשנה השנית כאשר ראה כי קיימו וקבלו עליהם כל אנשי שלומינו בהשלמת הש״ס בכל המנינים ביום י״ט כסליו כתב להם תודה והוא האגרת הראשון (הנדפס בספר אגה״ק) והם קבלו עליהם ועל זרעם להקדיש ביום הזה בחודש הזה לזכרון הנס אשר נעשה לרבינו למזכרת עולם, ובאמת אדון הנפלאות גבר חסדו על כל רבני רייסין בחודש הזה כי כאשר היה הרב שנית שנית במשמר וגם בנו ותלמידו כולם נפדו מבית הסוהר בחודש הזה (כאשר נציע זאת לפני הקורא להלן:

(והנה כל הקורות את הרב במאסר סתרי העצה ואת כל חכמתו אשר הראה שם לא נוכל הכל להציע לפני הקורא כי לא ניתן רשות לקסת הסופר לרשום על הגליון כל אשר ישאנו לבבו ולא הלבלר בקולמסו אמרו חז״ל מה גם להרחיק מן הספק אולי נגרע או נוסף על הדברים ולא תהי׳ זאת לנו לפוקה חלילה ואם נבוא לבאר כל אופני הסיפורים אשר לא ראי זה כראי זה תקצר הידיעה מהכיל אותם וע״כ כל אשר היה ידוע לנו בבירור גמור הצגנום לפניך ואת אשר יבורר לנו מפי אנשים נאמנים נציג לפניך בסוף הספר או באמצעו ועתה נספר סיפור הרב מאשר היה שנית במשמר בפ״ב ונפדה בחסד האל וגם מאשר קרה לבנו ותלמידו אשר גם הם שתו מכוס התרעלה ע״י מסור א׳ וגם שתו כוס התנחומין בחודש הזה ואתה המעין הבט נא בעין חמלתך ולזכות תדיננו ותן לבך להבין גם אשר לא פורש בסיפור הזה ותבין אנה ירמזון מילין):

ויהי במשך איזה שנים אחדים היה מוכרח הרב זצ״ל להיות בפ״ב מאיזה עסק השייך לכלל והקיסר פאויל לא ידע מביאתו בפ״ב ויהי שם הרב איזה ימים אחדים בתוך כך נתהוה סיבה זרה אשר סוחר א׳ מעיר סטאלין (שמו ידוע לי אולם העלמתיו מאשר פיו הכשירו בר״י רצויו) הלך לטייל בגן המלך (כי בימי פאויל היה רשות לכל אדם לילך ולטייל בכל מגרשי המלך כמולים ערלים בשוה), וכאשר הלך האיש הזה לטייל בגן המלך פגש אותו הקיסר כי היה דרכו של הקיסר לילך יחידי בכל מגרשי העיר בהתחפשו בלבושים אחרים למען יתחקה על שורש דבר וכאשר פגש את העברי הנ״ל וישאלהו מאין אתה ויאמר מסטאלין עבדיך, ויאמר לו הקיסר המכיר אתה את הרב מסטאלין (כי הקיסר ידע מהרב ר׳ אשר מסטאלין כי מסר אותו אביגדור הנ״ל כאשר כתבנו למעלה), ויאמר לו העברי כן מכיר אני

אותו שהוא איש ישר. ויוסיף הקיסר לשאול אותו ואת הרב מלאדי אתה מכיר? ויען לו האיש: לא הכרתיו עד כה, אבל תמול שלשם שמעתי כי בא לכאן והלכתי לראותו, ולא התבונן האיש לפני מי הוא מדבר ושכח על מאחז"ל: „למוד לשונך לומר איני יודע". ותיכף אמר הקיסר בגערה: הרב מלאדי הוא פה הביאו אותו אלי, כי חרה להקיסר על אשר היה הרב בפ"ב, יען כי ידע כי שריו אהבו אותו מאוד והיה ירא כי לא יעשה הרב איזה קנוניא עם שריו. ויביאו תיכף את הרב לפני הקיסר וישאלהו: מה אתה עושה פה? והתנצל הרב לפניו אבל לא הועיל לו שום התנצלות וצוה הקיסר להושיבו במשמר, מקום אשר אסורי המלך אסורים והיה פקודה מהקיסר כי יבלה שם הרב כל ימי חייו:

אולם חסד אחר עשה עמו הקיסר כי ראה כי לא יוכל הרב להיות בלא משרת וע"כ נתן לו רשיון כי יקח אתו משרת שיהיה עמו תמיד ואז ישב עמו הר' שאול הנ"ל כל ימי שבתו במשמר וגם שם הראה הרב חכמות רמות ועמוקות. שלשים יום לפני מות הקיסר פאויל הראה ר' שאול להרב כי הקיסר פאויל עובר לפני בית המשמר ויסתכל בו הרב מתוך החלון ויאמר להר"ש: אין זה קיסר פאויל איני רואה בו תבנית קיסר. ויתפלא הר"ש על דבריו, אבל אחר שלשים יום נהרג הקיסר ע"י שבעה פוחזים וריקים אשר שלחו בו יד בעת שכבו על מטתו. (ואם תרצה לדעת המעשה על בוריו תמצא אותה בדברי הימים למלכי רוסיא כי כן שמעתי כי היא כתובה שם). אולם הרב הרגיש זאת מחכמה האלקית אשר נוססה בו ויאמר להר"ש: לבי אומר לי כי חדשות יצמחו עתה, לך נא לחוץ ושמע אם לא משמיעים הפעמונים קול רעש. וילך הר"ש לחוץ ולא שמע מאומה ויבא להרב ויאמר: לא נשמע דבר. ויאמר לו הרב עוד: אבל אני מרגיש חדשות, לך נא עוד הפעם ושמע ברחובות קריה. וילך הר"ש עוד הפעם ויחכה מעט עד אשר שמע קול מכל פעמוני פטרסבורג מיללים על מות הקיסר הישר באנשים:

ואחרי מות הקיסר פאויל וימלוך בנו הקיסר אלכסנדר ויתן ה' את חן הרב בעיני הקיסר אלכסנדר ויחפשהו ממאסרו וזה היה ביום כ"ט כסליו נר חמישי מהדלקת נרות חנוכה והקיסר אלכסנדר חבב את הרב מאוד ויתן לו חופשה להנהיג הרבנות ביד רמה וגם שאל את הרב אם יוכל לידע מי המה השודדים אשר שדדו את נפש אביו. והרב ע"פ קדושת חכמתו לא מנע מאתו גם את זאת וימצא לו תחבולה המצאה חדשה אשר ממנה נתוודע להקיסר מי המה אשר רצחו נפש אביו

אביו. והקיסר הזה היה מלך של חסד ואוהב חכמה והתענג בחכמת הרב מאד וגדלו ונשאו עד אשר סגר הרב את יומו בברחו ממלחמת הצרפתים כאשר נספר זאת להלן אי"ה. ואז נסע הרב מפטרסבורג לביתו בכבוד גדול וישב על כסא קדשו והשיב רבים מעון והפיץ מעיינות החכמה חוצה באין מוחה ובאין פוצה פה והרבה תלמידים בכל מחוז ופלך ומימיו שותים בצמא כל הגולה ועכ"ז הפיקו לו מצוקים מבני עמינו אבל ה' היה בעזרתו והיה תמיד ידו על העליונה, כאשר נספר כ"ז לפני הקורא:

עתה נסיים הסיפור מישועת החודש הזה כי עד כה עזרנו השי"ת לסיים הסיפור מיום י"ט וכ"ט בו. ועתה נחזור לראשו לספר מר"ח כסליו ויו"ד בו אשר בשני הימים האלו נפדו הרבנים הקדושים ר' אהרן הלוי משטראשעלע תלמיד מובהק של הרב הקדוש הנ"ל ובנו ר' דובער מליבאוויטש אשר מסר אותם יליד וויטעפסק והיה לפנים משועי ואצילי העיר הה"א וחרה אפו על עדת החסידים והלשין את שני הרבנים הנ"ל לפני שר המדינה (גענעראל גובערנער) האוונסקי אשר היה שונא ישראל מאד וזה היה בימי הקיסר ניקולי. וישלח השר הנ"ל ו"צים אחרי הרבנים הנ"ל ויקחום ביום השבת את הר"ר אהרן לקחו בשטראשעלע ואת הר"ר דובער לקחו בליבאוויטש והביאו אותם ביום השבת לוויטעפסק ודיבר אתם קשות והושיב אותם במאסר בשני בתים לבדנה ואח"כ בעת קבלת הפרטיקאלין מאתם עמד נגדם המסור להלשין אותם בפניהם, אבל ה' היה אתם, כי בעת מעשה פיו הכשילו בעת עמדו בויכוח עם הרב דובער ז"ל וקרא אותו המסור „רבי" בפני השר ומתחילה אמר עליו שהוא רמאי כו' ולזאת כאשר קרא אותו רבי בפני השרים אמר לו הרב: איך אפוא פיך אשר אמרת כי אנכי רמאי וצבוע ועתה לא הרהבת עוז בנפשך לקראני אפי' בשמי כ"א רבי כאשר אני באמת רבי. ומזה היה תחילת צמיחת הישועה, ואח"כ הראה בראיות כי שקר ענה המסור וכו'. ועכ"ז ישב הרב במאסר קרוב לשנה וביום י"ד כסליו יצא בצדק דינו ולהרב ר' אהרן נעשה נס אחד כי שמו אותו במשמר בבית סריסו של שר הפלך הנ"ל (אדיוטאנט) וכאשר הובא הרב לוויטעפסק ביום השבת ולא עשה הרב קידוש בביתו בלילה כי לא הניחו אותו הזאנדרין אשר נסעו אחריו לקדש בביתו וע"כ עשה הרב קידוש בבית המשמר ושמע האדיוטאנט את הקידוש אשר עשה כדרכו תמיד בדביקות נפלא, ויישר בעיניו ויגד לשר הפלך כי הרבי משטראשעלע הוא איש אלקי. והקילו מעליו הפרטיקאלין וישב הרב ימים אחדים במשמר ואח"כ הניחוהו שיעמוד בעיר ורקיאסרו לו

לו ליסע מויטעפסק וגם היה נצרך להתראות כל יום לפני הפאליצייי וביום ר"ח כסליו יצא לצדק דינו וניתן לו חופשה ליסע לביתו בשלום ובכבוד. וזהו פלאי מפלאי תמים דעים אשר כל רבני רייסין נפדו כולם בחודש כסליו זכותם יגן עלינו:

אולם סופם של המוסרים הנ"ל ראו הכל בעינא פקיחא. אפי' צד המנגדים הודו כי המשלם גמול שילם להם פירותיהם בעוה"ז כי האיש מוויטעפסק אשר היה מקודם גביר גדול ומופלג בתורה וחכם גדול במילי דעלמא כאשר כתבנו למעלה כי היה משועי ואצילי העיר אבד אח"כ את כל הונו ונעשה שיכור גדול עד אשר היה מתגלגל בכל האשפתות שותה שיכור ונתהלל שמו ברבים וביום יו"ד כסליו אשר החסידים הזכירו את יום ההוא למזכרת הנס היה הוא נגש לפניהם לאמר אנכי עשיתי לכם את השמחה הזאת ותנו לי שכר חלף עבודתי כו' והיה משקים אותו כ"כ עד שהיה נופל ומתגלגל באשפה ועכ"ז אין בלבי שנאה עליו, כי יכול להיות כי מתחלה לא כיון כ"כ להרע ורק שוטנים הסיתוהו לזה בהוכיחם לו רעת עדת החסידים אשר בדו מלבם:

אבל לא כן המסור אביגדור ימ"ש. הוא היה ברשעתו מתחילתו ועד סופו וחילל ש"ש בפרהסיא כי אחר אשר גרשו אותו מפינסק לא עצר אז תאוותו והיה מנאף בפרהסיא בלי בושה עד שחיבק ונישק נשים נכריות בשוק ויום יום הלך לבית ערכאות שלהם להגיד מסירות על כל ירא ה' אבל גם פעם אחת לא עלתה בידו ואף כי נתנו רשות להרב הקדוש אחרי יצאו נקי בדינו לעשות עם המסור רעה כו' (אך אחרי מי ירדוף רבן של ישראל אחרי כלב מת אשר עוד בחייו קרוי מת כמאמרם ז"ל) גם את הרב הק' ר' מרדכי מלעחוויץ מסר אביגדור אצל הגובערנער בפינסק בעת אשר היה שם אז הר"מ הנ"ל וישלח הגוב' אחריו ויביאהו אליו ואביגדור עמד שם להלשינו בפניו, אבל הגובערנער היה בעת ההיא בחדרו והר"מ הנ"ל עם אנשיו וגם המסור עמדו בבית החיצונה של הגובערנער ובגן הגובערנער היה משחקים אנשי חיל בכל כלי שיר המוזוקע) והחלון אשר היה בבית החיצון היה פתוח לגן, ויעמוד הרב אצל החלון ופניו לגן ולא הביט אחריו ויאמר לאנשיו: שימו לב לקבל את הניגון כי יהיה טוב לזמר בו זמירת שבת. ויחרה לאנשים כי חרדו מאד מאימת דינם אבל הוא שנה להם את דברו ויאמר להם: אל תיראו מדברי הכלב הזה אשר עומד מאחרי, עשו זאת איפוא אשר אני אומר לכם. ויתפלאו האנשים ע"ז ויעמדו כן. וכמו חצי שעה בא הגובערנער ויפתח את הדלת לבית החיצון ויביט בפני

בפני האנשים העומדים שם ולא דיבר מאומה ואח״כ עשן ציגאר וישכב בבית הפנימי לעומת הדלת ויביט בפני האנשים ופתאום יצא הגוברנער מחדרו ובאין אומר ודברים נתן קולו על המסור לאמר: אתה שיכור מה תאבה מהאיש הנכבד הזה? לך להמת אלקים ולא תוסיף לראות פני. ולהר״מ אמר: לך לשלום זקן נכבד, אין אני פונה כלל לדברי המסור, לך לשלום. וכאשר יצא הרר״מ מאת הגן ראה את המסור הולך בידים חבוקות עם נכריות׳ כי נתקיים בו מאמר הכתוב: „שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו״. ובסוף ימיו היה מחזיר על הפתחים והיה הולך מעיר לעיר עד כי בא גם בעיר לאדי משכן קדשו של הרב ויבקש את אנשיו שיניחו אותו לכנוס להרב. ויודיעו האנשים הדבר הזה להרב, וישלח לו הרב נדבה הגונה אבל לא רצה שיכנוס אצלו כי אמר אסור להסתכל בו „כן יאבדו כל אויביך ה׳״. ואתה הקורה, אל יחרה לך כי דלגתי מענין אל ענין ומסיפור לסיפור ונטיתי מעט ממטרתינו בספר הזה כי ההכרה אלצני לזאת אשר רציתי להרצות הנעשה עם הרב במשמר וגם להראות בחוש כי מעשה אבות סימן לבנים כי כאשר קרה להרב כן קרה גם לבנו וגם לתלמידו אשר היה יקר בעיניו כבנו והעונש של המוסרים כתבתי למען יקחו מוסר המעררים על צדיקי זמנינו גם עתה, וה׳ הטוב ינחינו בדרך אמת שיקובלו דברינו לרצון לפניו ויטע בלב כל ישראל דרך האמת להיות כולם בעצה אחת ובלב אחד ואז נזכה לביאת גואלינו האמיתי ב״ב אמן:

עתה נחזור לחציע לפני הקורא כל הקורות עם הרב הקדוש מעת דרכו רגליו על מפתן הקדוש במעזריטש ונספרם על הסדר ולא נדלג מענין לענין וההשמטות יובאו בסוף אי״ה:

או הנה בבוא הרב פעם הראשונה למעזריטש ולא התמהמה שם רק ימים אחדים וסיבת הדבר לא אוכל לידע על בוריה (וזו אמת שמעתי מאדם גדול אחד כי בעת בוא הרב למעזריטש פעם ראשונה היה זורח עדיין נר ישראל בהדרת קדשו הוא ניהו מאור עינינו

עינינו הבעש"ט ז"ל והרב המגיד כאשר ראה את הרב אמר לו: אתה תהיה תלמידי אי"ה אבל עדיין לא הגיע העת וע"כ שוב לאהלך ובשנה השנית למועד הזה כעת חיה תשוב לכאן ואאלפך חכמה, ובשנה ההיא נגנז הבעש"ט ז"ל והמגיד ישב על כסא קדשו והרביץ תלמידים, כן שמעתי אבל אנכי לא אוכל לתת אומן לדבר הזה כי אין לא היה הרב דוחק א"ע לראות הפעת אור צח הזורח בהדרו הלא רב אמר מאי דמחדדנא טפי מחבראי על שראיתי את ר"מ מאחורי וד"ל). אבל זאת נודע לי בבירור גמור כי המבואר בש"ע של הרב בהקדמה כי בהיותו במאהליב שאצל הדניעסטר היה אז בן שלשים שנה וחזר פעם הט"ז כל התלמוד עם כל נושאי כליו וכל הפוסקים יום ולילה לא פסק פומיה מגירסא זה היה בחזירתו פעם ראשונה ממעזריטש שם קרה דבר מבהיל נורא מאד כי היתה שם אשה אחת שלא היתה יכולה ליטהר לבעלה כי בכל ליל טבילתה מצאה דם על הסדין והיא לא הרגישה כלל ולא היה לה שום מכה ושלחו שאלות ותשובות מזה לכל גדולי הדור ולא מצאו לה שום היתר עפ"י דת וגם הבדיקה המבואר ביו"ד סי' קפ"ז שהתירו לה הרבנים לא הועיל לה וע"כ פירש ממנה בעלה ורצה לגרשה והיא לא רצתה להתגרש והיו שניהם רכים בשנים ואהובי' זל"ז והאשה היתה בריאת בשר אשר לא האמינו כל אנשי העיר כי יהיה לה חולי באברים הפנימים וגם דרשה את כל הרופאים הגדולים וגם הם אמרו כולם פה אחד כי היא בריאה ואין לה שום מחסור באברים הפנימים ויהי' כאשר הופיע אור הרב בעיר אחרי אשר ישב שם שנה תמימה או יותר בקשו ממנו כל גואלי וקרובי האשה ההוא שיעיין בדינה אבל הרב מרוב ענותנותו היה נחבא תמיד אל הכלים והשיב להם כי לא בדידיה תלוי הדבר הזה מאחר שכל הרבנים אסרוה לבעלה וע"כ לא רצה להסתכל ולעיין כלל אבל אחינו בני ישראל אם אינן נביאים בני נביאים הם, כי הבינו אשר אם ירצה הרב להמציא נפשו לזה תהיה תרופה למכתה וע"כ נתנו לה קרוביה עצה הגונה כי תעמוד על המשמר בעת שלא יוותר שום אדם בביהמ"ד שהרב לומד שם תכנוס ותחזיק בבגדו לאמר: הושיעה אדוני כי לך הישועה, ולא תניח אותו בשום אופן עד כי יעתר לבקשתה. ומחמת מרת נפשה עשתה זאת, כי נכנסה לבית המדרש ותתקפיהו ותאלציהו ולכל מקום אשר ברח הרב ממנה רדפה אחריו, וכאשר חפץ לצאת מביהמ"ד עמדה היא אצל הפתח ולא הניחתו לצאת ולא היה שם שום אדם ותקצר נפשו לסבול עוד. כי ראה כי לא יפטר ממנה בשום אופן אמר לה: לך הביא לי את הסדין אשר הדם

עליו

יו למען אסתכל בו ואדע מה להשיבך. והרב חשב כי תלך מכאן ואז
ביא את עצמו בבהמ"ד אחר. אבל האשה הכינה מקודם את הסדין
קח הרב הסדין ויסתכל בו ותיכף אמר: כשרה את לבעלך כי הדם
נו דם אדם כי אם דם יונה. וחקרו הדבר וימצאו כדבריו. ותרץ
שה כחץ מקשת לבית חמיה ותאמר להם דברי הרב, ויבואו כולם
יו ויבקשו ממנו כי יגיד להם פשר דבר. אבל הוא ענה להם: לא
א אנכי ורק הכרתי את הדם כי הוא דם יונה ועליכם לחקור הדבר.
ל אחרי כל החקירות לא נודע דבר ולא ידעו מהיכן יוכלו למצוא
ח לדרישת הדבר הזה, ויבואו כולם עוד הפעם אל הרב ויפצירו בו
ד כי יגיד להם פשר דבר ומאיזה צד יתחילו לחקור אחרי שורת
נין, ואחרי כל ההפצרות אמר להם: התבוננו אולי היתה מריבה בין
שה הזאת ובין רעותיה. הקיצור, תיכף נזכרו כי מעת אשר נתגלה
יב בינה ובין גיסתה אשת אחיה נתהווה הדבר הזה כי גיסתה כסתה
שאון את שנאתה אליה ותתרצה אליה ותתחפש עצמה לאוהבת לה
ל ליל טבילתה שחטה יונה ומצתה את דמה על סדינה והיא לא
ירה זאת יען כי היתה מראה לה ידידות והיתה משתתפת בצערה
וזאת היתה חכמה הראשונה של הרב אשר הראה במאהליב:

אחרי כן שם הרב פעמיו למעזריטש ושם היה צנוע מאוד
במעשיו ולא היה ניכר בפניו שום הכירות כי הוא בר
יין והיה שוקד על לימודו בחכמת האלקות יום ולילה גם סיים שם
בה פסוקה על כל הד' שו"ע (אשר בעו"ה נשרפו הרבה מהם ונדבר
להלן אי"ה) ועכ"ז לא הלך בבגדים חשובים והיה ישן בקלויז
המגיד והמגיד נ"ע חבבו מאוד מאוד לא יאומן כי יסופר כי
סתרים גלה לו יותר מאשר גלה לכל תלמידיו אולם בנו הקדוש ר'
יהם המכונה בפי כל המלאך הוא לקחו תיכף לו לחבר והיה ביניהם
דובר, כי שלשה שעות ילמוד הרב עם המלאך לימוד הנגלה
ומת זה ילמוד המלאך עמו ג' שעות לימוד הנסתר מחכמה האמת
ר הרב בעת גדלו בדרך הלצה ע"ז כי בפ' קדושים כתיב לא
ובו בטפחא, וידוע כי טפחא הוא מפסיק, והפי' הוא כי במילי
מיא מותר לגנוב היינו להתגנב בעשותו טוב מבני אדם ולהתגנב
ירו שאין בזה משום גניבת דעת וכן עשיתי כשהייתי לומד עם ר'
יהם הייתי מחזיר אצבעים המורים במורה השעות לאחור למען
וד עוד עמי, והר"ר אברהם לא ראה והחברים הקדושים הלא המה
ים הגבירים אשר היו תלמידי הרב המגיד נ"ע לא ידעו כל כך
ולת הרב ולא הכירו אף חלק קטן מחכמתו בנסתר ורק ידעו כי
הוא

הוא גאון וע"כ חבבו כולם אותו מאוד, אבל החביבות היה כדרך שמחבב הגדול לקטן והרב לא פנה כלל לשום דבר ורק לא פסק פומיה מגירסא. פעם אחת יצא הרב המגיד על פתח חדרו ובידו מכתב חתום ויאמר להרב: זלמינקע! המכתב הזה צריך אני לשלחו לבאר. ויתן לו המכתב ויסגור את חדרו ויתבונן הרב באמירת רבו ויאמר אל לבו: אם היה כוונת רבי רק שיגיע המכתב למקום אשר שולח לא היה נותנו לי כי אם למשרתו פוליט וע"כ רוצה הוא בודאי כי אני בעצמי אשא לשם המכתב, וע"כ נשא לבו את רגליו ויקח בידו המכתב לשאת אותו לבאר כי לא רחוקה באר ממעזריטש. ויהי כאשר הלך כברת ארץ ירד מטר סוחף פתאום ולא רצה לשוב העירה וילך לדרכו והמטר ירד עליו עד אשר בא לבית מלון א' באם הדרך, ויכנוס הרב ויגמור בדעתו ללון שם כי פנה היום והוא עייף ומלבושיו מטופחים המה וילן שם הרב וייבש בגדיו ויהי אך נהייתה לילה ויבא סוחר א' איש נכבד וירצה ג"כ מחמת המטר ללון שם וינהג הסוחר אתו עוף שחוטה ויתנה לבית המבשלות שיבשלו אותה והוא לקח גמרא מארגז חפיציו וישב ללמוד עד אשר תבושל סעודת הערב שלו אבל כאשר למד עקם מאוד את פשט הגמרא וע"כ היה לו קושיות וספיקות רבות ולא היה יכול למצוא דרך הישרה בתוס' ונצטער האיש כי ידע כי תמיד אין דרכו בכך, אבל לא היה יכול לבוא על הפשט האמיתי. ובין כך נתבשל המרק עם העוף שלו ויסגור האיש את הגמרא וישב לאכול כי אמר אולי מחמת עייפות הדרך אינו צלול מוחו ויאכל האיש וישכב לנוח על מטה כבודה אשר הכינו לו. והרב שכב על הספסל בלא כר ולא דיבר מאומה עם הסוחר וגם הבע"ג של הסוחר שכב על הספסל לא רחוק ממקום הרב. וכאשר כבו את הנרות נתאוה הבע"ג תאוה רחמנא ליצלן וינסה ליילך אל שפחת הבית, אבל היא מאנה לשמוע לו ותתן את קולה ברעש ויהי כי ירא הבע"ג לנפשו מאדונו, עשה עצמו כאילו הקיץ לקול ההמולה וידליק נר ויעליל על הרב כי הוא רצה לעשות כדברים האלה ויכה את הרב על הלחי ויכפתו ויניחו על הארץ אבל הסוחר נתבלבל מאוד מההמולה ונגזלה שנתו ויקם וידליק נר ויקח רמב"ם א' אשר הוליך אותו וישב ללמוד אבל גם פה עקם מאד את הפשט הישר ותעה מדרך הישר וילך נבוך בו, ויתפלא הסוחר מאד ויצטער מזה. והרב כאשר שכב על הארץ תחת הספסל הארוך לא יכול לסבול העקמימות הזה ויאמר להסוחר: הנה אנכי מלאתי מילים הלילה הזאת מקודם טעית במאמר הגמרא אשר פשוטו כך וכך ולא יקשה לך שום קושי' ועתה גם בהרמב"ם אתה הולך תועה כי כן וכן הפשט

פשט הישר. וירא הסוחר כי חכו ממתקים וייטבו הדברים בעיניו
אוד ויאמר להרב: חכך ממתקים אבל אין כולך בחמדים כי הלא בר
ריין עתה ולמה עשית את המעשה הזאת? ויען הרב: לא היו דברים
עולם והמשרת של מעל׳ העליל עלי כי רציתי לעשות כמעשהו, אבל
לילה לי מעון, יאיים נא כבודו עליו ויודה לו תיכף. וכן עשה הסוחר
בע״ג הודה והתירו אגודת הרב והשתעשעו כל הלילה בלימודים ובבוקר
טע הסוחר לדרכו. והרב התבונן במה שעבר עליו הליל ונגמר בדעתו
שוב למעזריטש. כי הבין ברוב חכמתו כי לא היה זה מקרה ורק רבו
לחו לקבל ההכאה זאת בשביל מיתוק איזה דבר הצריך כידוע ליודעי
ן וכן עשה. וחזר למעזריטש ולא גלה מה שעבר עליו לשום אדם.
ילם אח״כ כאשר ראה אותו המגיד שחק ממולו ויאמר לו: תדע בני
י גם שמותר לת״ח שיהי׳ אצלו שמיני שבשמינית מגדלות אבל
תלמידי האהוב איני רוצה שיהיה בו אף חלק העשירי הזה לבד
המתקת הדינין שנמתקו מעליך בזה הדרך:

ויהי כי ארכו לו שם הימים ואח״ז בסנסני החכמה ועלה בשלבי
הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה עד למעלה לא
חזיק טובה לעצמו אף אחרי אשר הכירו החברים הקדושים את רוב
כמתו ונתבהלו מרובי ידיעתו. עכ״ז הי׳ נחבא אל הכלים כאילו לא
כנס עדיין בפרוזדור הקודם לטרקלין והי׳ שפל בעיניו מאוד ולא
ינה מלבושיו כי כל החברים הלכו בבגדי לבן בשבת והוא לא פנה
וה עד שבתו על כסא קדשו. אולם אח״כ בעת גדולתו אמר: כי אצל
בינו במעזריטש היינו שואבים רוה״ק במדת ההין (עמער ווייס)
ופתים שכבו בבית רבינו תחת כל הספסלים ולא רצה שום אחד
אתנו להגביהם והוא לא פסע פסיעה מבית רבי החוצה שם למד שם
תאכסן ולא נסע עד אחר הסתלקות רבו רבינו הקדוש (זולת אשר
עם א׳ שלחו רבו עם הרה״ג והקדוש ר׳ מנחם מענדיל מוויטעפסק
ווילנא להתראות עם הגאון למען המשיכו אליו כי בזה היתה תלויה
גאולה האמיתית ובעוה״ר לא הניחו אותם ליכנס אליו וחזרו בידים
יקניות להרה״מ ואת אשר פעלו שם והניסים שעשה השי״ת אתם בווילנא
א רציתי לפרסם) וכאשר נצחו האראלים את המצוקים ונתבקש הרב
מגיד בישיבה של מעלה ויהי ריב בין התלמידים ובין החברא קדישא
ול מעזריטש כי החב״ק אמרו כי להם שייך התעסקות בגניזת הרב
התלמידים אמרו כי הם ששמשו בחייו וגם עתה לא לכבוד יהי׳ לו כי
תעסקו זרים אתו ונעשה פשרה שכל מי מהתלמידים הכתוב בפנקס
ול החב״ק אף בעירו הוא יתעסק בו ואשר לא כתוב בהפינקס של
החב״ק

החי"ק אף שהוא מתלמידיו לא יתעסק בקבורתו ואז אמר הרב אהני לי
אשר הייתי בפנקס של החי"ק, ואח"כ הטילו התלמידים שהיו מהחי"ק
גורל ביניהם על אברי הרב המגיד ועלתה להרב בגורלו ראשו כתם פז
וכאשר הורידו את המגיד למקוה אחז הרב את ראשו. ובבואם למקוה
אמר הרב: רז"ל אמרו כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם וע"כ
לא לכבוד הוא לפני רבינו כי אנחנו נרכין את ראשו לטבול כי הוא
בעצמו יטבול והגיה הרב את ראשו מידו ואז הרכין המגיד בעצמו
את ראשו תחת המים ג"פ ואח"כ גנזוהו זכותם יגן עלינו
ועכ"י אמן:

ויהי אחרי הסתלקות הרב המגיד נתפזרו התלמידים לכל מקומות
מושבותיהם ללמד תורתו ברבים והרביצו תלמידים הלא המה
הקדושים אשר בארץ המה ותלמידי תלמידיהם אשר מפיהם אנו חיים
ומימיהם אנו שותים. אולם הרב ישב שנה תמימה גם אחרי הסתלקות
רבו במעזריטש, והסיבה לזאת היה כי גם הוא רצה לנסוע תיכף ויאמר
אליו ר' אברהם המלאך: הנה אדוני אבי ז"ל קיים מצות אש"ל שהוא
ר"ת אכילה שתיה לויה ברוחניות ובגשמיות ואנכי לא קיימתי מצוה
לויה וע"כ רצוני ללות אתכם בעת נסיעתכם. וכן כאשר ישב הרב על
העגלה נסע לפני בית המלאך והמלאך ישב עמו בהמרכבה, וכאשר
נסעו מחוץ לעיר רצה המלאך, ללמד להרב עוד דבר אחד בעבודת
הש"י שקיבל מאביו והלביש הדברים בדרך משל ואמר להמשרת הכה
את הסוסים שירוצו כ"כ עד שישכחו שהמה סוסים. והרב הבין תיכף
כוונתו ואמר להמלאך: לדרך עבודה כזו עד שאלמדנה היטב צריך
אני לישב פה עוד שנה תמימה. ויחזור הרב למעזריטש ויתמהמה שם
עוד שנה ואת זאת סיפר הרב אח"כ ובעת גדלו והביאום ע"ז המאמר
אמר הרב תורה על המאמר הגמ' וכשחלה רבן יוחנן בן זכאי נכנסו
תלמידיו לבקרו כו' עד ולא עוד שיש לפני שני דרכים אחת לג"ע
וא' לגיהנם אשר המאמר הזה הוא תמוה כי פוק חזי מאמר הגמרא
בסוכה אמרו עליו על ר"י בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה כו' והאיך
יאמר שיש לפניו שני דרכים ומאי עבודתי' בגיהנם חלילה וביאר
הרב זה המאמר שיש שני דרכים בעבודת ה' כו' ואין כאן מקומו
(לכשיעזור לי השי"ת להעלות על הספר כל מאמרי הצדיקים המקובלים
בידי אציגם לפניך אי"ה אך כתבתי לך המאמר למען תשכיל מה שאמרו
ז"ל שיחת חולין של ת"ח צריכים לימוד בין אשר לפניך עד היכן
הדברים מגיעים) ואח"כ נסע הרב למדינתו לרייסין ותקע אהלו בלאזנע
וגם בעת בואו ללאזנע לא רצה הרב לקבל על עצמו ההנהגה בסדרי
נשיאות

נשיאות כל זמן שהיה מבהיק אורו של הרב הקדוש ר' מנחם מענדיל מוויטעפסק אשר תקע אהלו בהאראדק ואף שנהרו אליו מכל פינות לשמוע חכמתו והיה מוסמך מרבו הקדוש כאשר יבואר מה גם אחרי נסיעת הרה"ק רמ"מ לאה"ק, גם הרב רצה לנסוע אתם ויסע עד מאהליב סאצל הדניסטר אך כל גדולי רייסין נסעו אחריו ולא הניחוהו עד אשר נתרצה לישב על כסא קדשו אולם כאשר ישב על הכסא קיים מאחז"ל נהוג נשיאתו ברמה ועמד בזרוע עזו ליטע בלב המשכילים אהבת תורה ויראת שמים מתאימים יחד וילמד את העם דעת איך ויתלהב לבם בתפלה ויברור נוסח התפלה מכל כתבי האר"י זלה"ה כה כסולת נקיה מנוקה בי"ג נפה ויטעים להם מעט מזעיר מתורתו הק' וצוה להם לבנות מנינים לבדם להתפלל בהם עפ"י הנוסח שלו קבע מועד וזמן לכל דבר בעתו וכמה להשהות בתפלה לא הניח דבר קטן ודבר גדול אשר לא שם עין השגחתו ע"ז (כאשא יראה הרואה באגרותיו הקדושים) עד אשר המשיך את לבם לתורתו ועבודתו ית' בדחילו ורחימו:

ובן ממילא לכל בן דעה המכיר את תבונת אנשי רייסין וליטא אשר לא ככל המדינות פולין ואהלין, ושארו מדינות אשר הורגלו ם מעת זרח אור הבעש"ט הקדוש לא משו משם צדיקים וחכמים אשר המשיכו לאט לאט את לבות ההמון בדרך אשר דרכו בהן לא כן מדינת רייסין אשר אנשיה היו חכמים וסופרים ולא משו מאהלה של תורה לא נטו מהמנהגים אשר הורגלו בם אבותם ואבות אבותם. וכאשר ראו י הרב שינה את כל סדרי ההנהגה ואת הנוסח מאשכנז לספרד וצוה כרך רק ברכה אחת על התפילין וכמוהם רבות וע"כ אמרו כולם: אה זה חדש הוא וחדשות אותה נפשו להטות מדברי רבותינו הקדושים אשר בארץ המה. וע"כ נתחזקה המריבה יום יום (וכבר כתבנו הנצמח המריבה בפטרסבורג) וכאשר אספו אסיפות מכל ראשי העם היינו תלמידים של הגאון מווילנא ותלמידי הרב להשיב להם אמתלא נכונה ל כל דבר הקשה ועל כל שאלה השיב הרב ע"י עושי רצונו תלי לים מטעמים הגונים אשר שורשם ממקום קדוש יהלכון מדברי חז"ל בתלמוד ומדרשים ומחכמי הזוהר וכתבי האר"י ז"ל. אבל הם לא בלו כ"א המפורש בתלמוד והרב מרוב חכמתו הראה להם כי מאמר ריוך בתלמוד הוא. ונציג לפני הקורא שני גרגרים לדוגמא. פעם אחד ציקו לו המציקים שיעמוד בכור הבחינה לפני גאון הגאונים ראש לכל אוני ליטא ורייסין ר' יהושע צייטלעס משקלאב ואז יתוודע להם אם ים דברי החסידים האומרים כי הכם הוא בלימודו מכל בני דורו

והגאון

והגאון ר׳ יהושע היה זקן וישיש יושב בשבת תחכמוני אבל היה סוחר גדול ועשיר מאד ויתרצה להם הרב ויסע לשקלאב ויכנס לבית הגאון הנ״ל לבדו לא לקח איש אתו והרב ר׳ יהושע לא היה מכיר רק את שמו אבל לא ראה אותו מעודו. וכאשר נכנס הרב לבית ר״י שאל אותו: מי אתה? ויענהו: אנכי זלמן מלאזנע אשר שלחוני לעמוד לפני כבודו בכור הבחינה. והרב יהושע הנ״ל היה אז עוסק בחשבונותיו ולא הניח ר״י הנ״ל עסקיו עד אשר כלה אותם. אז פנה אל הרב העומד בחדרו ממולו ולא נתן לו שלום כ״א רמז אליו בידו כי יקרב אליו, וכאשר קרב שאל אותו: מנין לכם החסידים אשר אתם אומרים „כי תורה בלא אהבה ויראה אינה עולה למעלה? ויענהו הרב: המאמר הזה לא שלנו הוא, כי מזוהר הקדוש „אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא". ויאמר לו הר״י: אין אנחנו פוסקים מזוהר רק מתלמוד בבלי וירושלמי, אם יש לאל ידך להראות כי המאמר הזה שמה. ויען לו הרב: לא רמוז הוא בתלמוד כי אם מאמר מפורש פסחים דף נ׳. ויתפעל הרר״י, ויקם ממושבו והגיש אל ארגז הספרים ויקח גמרא פסחים ויאמר: הראה לי (כי הרר״י היה בקי בש״ס בבלי וירושלמי עד להפליא) ויעביר הרב אצבעו על המאמר „שם רבא רמי כתיב כי גדול עד שמים חסדך וכתיב כי גדול מעל שמים חסדך ומשנו ל״ק כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה". והבין הרר״י תיכף כי כנים דברי הרב. ואז נתן לו שלום בחביבות רבה ויקראהו „רבי" ויתן לו בעצמו כסא לישב עליו. ויאמר לו: מעתה חלילה לי להתערב בריב הזה לעולם. ואח״כ דברו הרבה מכל ענינים החדשים אשר הראה לו הרב כחו וגבורתו בתלמוד ובדברי הראשונים והאחרונים. ויען לו ר׳ יהושע: אנכי זקן וחלוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא בדברי ריבות אשר בשעריך וה׳ הטוב יצדיק את הצדיק כי קושטא קאי ונתפטר ממנו הרב בשלום ובכבוד גדול:

פעם אחת פגש גדול אחד מגדולי הרבנים מצד המנגדים את הרב אשר הלך לפנות ערב חוץ לעיר לשאוף רוח צח, ויגש אליו האיש ויאמר אליו: בזאת אדע כי ד׳ אתכם אם תוכלו ליסד חילוק בפלפול נאה כאשר יאתה לגדולי ישראל פה על מקום עמדינו, רק שיהיה מחידושי הרעיון כעת לא מהרשום כבר במוח. ויען לו הרב: הלא ידוע לכל כי אינני עוסק בחילוקים, ועכ״ז נשען הרב על מטהו כרגע ומיד פתח במאמר הגמרא ב״ב יוד „עשרה קשים הן הר קשה ברזל מחתכו ברזל קשה אש מפעפפו אש קשה מים מכבין אותו וכו׳", והתחיל לדבר מעניני הטומאה אם תחת ההר נאבד קבר ויפלפל הרב בדינים האלו

אלו דרבה עד שנשאר בקושיא. אח״כ התחיל ידבר מעניני טומאת ברזל חרב הרי זו״א כחלל ויפלפל בזה בפלפולים עמוקים ונתישב קושיתו מהר ונשאר קושיא חזקה מענין הברזל, ואח״כ דיבר מענין אש ויישב קושיית הברזל וישאר בקושי׳ ודיבר מענין מים וכן כולם עד אשר פלפל בחכמה בכל י׳ קשים עד אשר בא למאמר ומיתה קשה מכולם כי המת הוא אבי אבות הטומאה (וצדקה שיעשה הקב״ה עם המתים כי יחיה אותם) מצלת מן המיתה שנזכה אי״ה ליום שכולו טוב אשר יהיה בלע המות לנצח ומחה ה׳ דמעה מעל כל פנים. זה היה החילוק אשר הציע הרב לפני הדרוש מאתו מרוב פלפולו והאיש השומע נשתומם ונתבהל מרוב חכמתו וידחוק כתפיו וילך לו. וככה ענה הרב לכל השואלים מאתו וכמה דברים כהנה אשר נלאתי לספרם:

פעם אחת בא ר׳ סענדר מתלמידי הגאון מווילנא על אסיפה למהליב דרוסיה וישלח לצוות להרב שישלח גם הוא אחד מאנשים כי כמה פעמים הרעיש ר׳ סענדר הנ״ל באסיפות בויכוחים נגד הרב (ואף כי היה לאל ידי הרב להשמיט נפשו מאסיפות ומויכוחים הללו, כי היה אתו יד רמה מגבורי ישראל עכ״ז לא מנע א״ע תמיד מלהזדקק אליהם למען יכירו הכל האמת כמו שהיא אבל בעוה״ר נתגברה אז מעשה שטן לעורר מדנים ויד אנשי דלא מעלי היה במעל הזה אשר הגעירו חמתם פעם בפעם לעשות פירוד בין אחינו ב״י ה׳ יכפר להם כי לכל העם בשגגה). ויאמר הרב להחסיד המפורסם ר׳ פנחס רוזעש משקלאב כי הוא יסע על האסיפה למאה״יב. ויאמר ר׳ פנחס: איני רוצה לנסוע כי לכל תכלה ראיתי קץ ומה הרווחתי במה שהייתי כמה פעמים על האסיפות הלא המה מקשים ערפם ועל עמדם יעמודו. ויאמר לו הרב! אם אני אתן לך שוחד תתרצה לנסוע. ויען ר״פ: אם יצוה עלי רבינו מוכרח אני לעשות רצונו בלי שוחד, אך עד מתי לא יפרוק כבוד הרב העול הזה כי היא אך למותר. ויאמר לו הרב: אנכי אספר לך מעשה ממה שקרה לי, וזה יהיה לך שוחד ותסע לבטח דרכך:

הנה בעת היותי במעזריטש אצל מורי הקדוש היה על שבת אחד תשעה תלמידים מתלמידי מורי הקדושים הלא המה: הרה״ק ר׳ שמואל שמעלקע ואחיו הרה״ק ר׳ פנחס, והרה״ק ר׳ נחום מטשארנאביל, הרה״ק ר׳ לוי יצחק מבארדיטשוב אשר היה אז אב״ד בפינסק, ודרה״ק ר׳ זאב וואלף מזיטאמיר, והאחים הקדושים ר׳ אלימלך ור׳ זוסי׳, והרה״ק ר׳ ליב, והרה״ק ר׳ שלמה מקארלין ואנכי הייתי הצעיר מכולם כי המה כבר היו רבנים בעיריהם. ובתוך כך הגיע מכתב מפינסק להרב הקדוש

הקדוש ר׳ לוי יצחק, כי כת המנגדים מצירים ומציקים מאד לבני בית
של הרב הנ״ל ולכל החסידים אשר שמה עד כי כשל כח הסבל,
ובמכתב היה מפורש פרטי הענינים אשר ענו אותם. ויצטערו מאוד
כל הרבנים ע״ז ויגמר בדעת כולם כי יקראו את המכתב בפני מורינו
בעת ישבו על השולחן בשבת כי זהו פקוח נפש ממש ויבחרו בהרב
ר׳ לוי יצחק כי הוא היה הבעל דין אז שיקרא את המכתב בפני רבינו
אולי ישמעו איזה מענה מפיו הקדוש ויהי כאשר ישב רבינו בליל
ש״ק אצל השולחן הלך הרב ר׳ לוי יצחק ממקום מושבו ויקרא את
המכתב בפני רבינו, אבל רבינו לא ענה דבר ועשה עצמו כאלו לא
שמע כלל מה שקרא בהמכתב ויתייעצו הרבנים לקראו שנית ביום
המחרת וכן עשו, ולא ענה גם בפעם השנית וגם בפעם השלישית
לא ענה רבינו מאומה על הדבר הזה. והי הדבר לפלא בעיני כל
הרבנים ואנכי שתקתי. ויהי למוצאי ש״ק נתייעצו הרבנים אולי כוונת
רבינו כי מעצמינו נשתדל לעשות איזה ענין בדבר הזה ולא נוסיף
עוד להטריחו בדברים כאלו. ויעמדו הרבנים למנין ויחסר להם עוד
אחד לתשלום עשרה והם רצו לעשות דבר הנצרך במנין דייקא ולא
רצו תחלה להזדקק אתי לדבר הזה כי צעיר אנכי לימים וגם אולי לא
אסכים אתם כי ידעו כי אני חזק בדעתי וכאשר ראיתי כי רצון
רבינו איני נוטה לזה אולי לא ארצה להזדקק אתם וימציא הרה״ק
ר׳ שמואל שמעלקע המצאה חדשה כי המה יבאו לשאול השאלה ממני
אם מותר לעשות הדבר הזה עפ״י ד״ת וכאשר אענה להם כי מותר
הדבר יאמרו לי קריינא דאגרתא איהו להוי פרונקא ואם אגיד שאסור
לעשות כן יטכסו להם עצה אחרת וכן עשו וישלחו את הרב ר׳ זוסי׳
לשאול מאתי ואנכי עניתי להם מותר וישלחו לקרוא אותי להצטרף
עמהם ועשינו מה שעשינו. ובשעה שלישית אחר חצות הלכנו כולנו
להסאלי׳ של רבינו וישכבו כולם לנוח שם ומקומי היתה תמיד אצל
התנור על ספסל אחד והיה לי שם כר בעלת שלשת קצוות קטנה וישנו
כולם אך אנכי לא הייתי יכול לישן אז כי הבנתי תיכף כי רבינו הרגיש
מאשר עשינו וע״כ יהיה בודאי איזה חדשות והתבוננתי בזה. ובתוך כך
שמעתי והנה הקילעש של רבינו דופקים (כי המגיד ממעזריטש לסוף ימיו
חלה את רגליו והיה הולך על המשענת קילעש) ורציתי לראות את אשר
יעשה פה רבינו ע״כ עשיתי עצמי כאלו ישן אנכי ועצמתי עיני והנה
רבינו יצא ונר בידו והסתכל בפני ואמר (בלשון תימה): רבש״ע,
יהודי הקטן הזה השוכב על כר הקטן הזה יהיה רבי בכל מדינות
רייסין. ולקולו הקיצו כל הרבנים וימהרו לרחוץ ידיהם ויקומו ויעמדו
כלם

כלם בשוה וגם אנכי קמתי ובאתי לעמוד. ויגש רבינו אלינו ויאמר לנו: בניי, מה עשיתם? ויאמרו לו הרבנים: כשל כח הסבל מאתנו לסבול כל הענויים האלה וע״כ עשינו כך וכך. ויען לנו רבינו: הסכלתם עשו בזה הענין כי לא למגנא ח״ו לא הכנסתי עצמי בזה ידעתי כי היא סכנה אך הוא דבר האבד כבר הן הפסדתם בזה את הראש שלכם אבל זאת יצא שכרכם כי מעתה ועד עולם כאשר יהיה מריבה ועסקים מכת החסידים והמנגדים תהיה יד החסידים תמיד על העליונה וכן היה בעוונותינו הרבים בשנה ההיא נגנזה אור צח אור מצוחצח כי רבינו הקדוש שבק לנו החיים והוא עלה למנוחות. ממילא תוכל להבין כי יקויים כל אשר אמר ועל כן נתתי לך זאת לשוחד דברים כי לא תירא ליסע לבית האסיפה. ע״כ דברי הרב ז״ל להחסיד ר״פ ז״ל:

וזאת היתה הסמיכה פעם ראשונה מהמגיד אשר סמך את הרב. אולם לפני הסתלקותו קרא אותו ויסמוך ידיו עליו ויאמר לו: על פיך ישק כל מדינית רייסין ותזכה שיקבעו הלכה כמותך כן שמעו מפיו תלמידיו הקדושים זי״ע אמן:

עתה נספר את אשר סיפר הרב בעצמו ביום י״ט כסליו שהיה דרכו תמיד לעשות סעודה בליל י״ט והיה שמח ומשמח והיה אומר תורה הרבה. אך פעם א׳ נשתהה לבוא והמתינו עליו כל החסידים עד שעה ג׳ אחר חצות לילה וכאשר בא ראו כל החסידים והנה טרוד בעומק רעיוניו מאוד, וכאשר ישב אצל השולחן אמר תיתי לי כי הצלתי את נפש ישראל ממות כי בעת היותי במעזריטש היתה אלמנה אחת אשר היתה מחמה לי חמין בכל יום וגם היתה כוכבת הבגדים אשר לי והיה לה בן נער כבן י״ד שנים מופלא בלימודו, ופתאום פתוהו נערי גוים מבית התפלה שלהם שימיר דתו, ויפת הנער. ותיכף כאשר נתרצה להם הובילוהו לבית התפלה שלהם וסגרוהו בהעלייה הגבוה אשר בבית תפלתם. ובכתה האלמנה מאד לפני ורצתה לכנוס לרבינו ולא הניחה משרתו פוליט כי היה רבינו חלוש אז מאד, ונתתי לה עצה כי תבא לבית מורי ביום הששי לעת ערב אשר אז הולך פוליט למרחץ ומבקש אותי להיות שומר הפתח עד בואו. ואם תבוא אז אניח אותה לכנוס למורי וגם אמליץ טוב עבורה. וכן עשתה, ותבוא ותספר למורי כל הנעשה עם בנה, וגם אנכי אמרתי לו כי הוא עלם יקיר כו׳. ויצו עליה מורי שתלך לביתה והוא יצא תיכף לבוש בבגדי שבת והתחיל לומר תורה על פסוק „נפש כי תחטא״. ועל השבת ההוא היו מהרבנים שכתבנו לעיל והכינו א״ע כבר להתפלל ולבשו הבגדי לבן וכאשר שמעו כי אדמו״ר אומר תורה, באו כולם ופשטו את הבגדי

לבן

לבן. והיה הדבר הזה לפלא בעיניהם מאד, כי לא הי׳ דרכו בכך מעולם וכאשר סיים מורי את דבריו הלכו כולם להתפלל ולבשו את הבגדים אבל מורי לא התמהמה וכמו רבע שעה נכנס עוד הפעם ואמר מאמר אמר על פסוק „נפש כי תחטא״, והתלמידים הוכרחו עוד הפעם להפשיט את הבגדים וכן הי׳ ד׳ פעמים פשטו ולבשו התלמידים את בגדי השבת (כי לא היו לובשים לפני מורנו בגדי לבן) ומורי דרש רק על פסוק הנ״ל ואח״כ בלילה אמר עוד ג׳ פעמים דרושים נפלאים מפסוק הנ״ל והתלמידים התפלאו מאוד ע״ז, ואך בפעם השביעית כשאמר מורי תורה נתהווה רוח חזקה מפרק הרים ומשבר סלעים. וכשסיים מורי תורתו שמענו קול הכאה בהחלון הסתום כאלו זרקו אבנים גדולים עליו. ויאמר לי מורי: לך הולך את הנער לאמו. והלכתי לחוץ ומצאתי את הנער עומד אצל החלון ולקחתי אותו בידו והולכתיו לאמו. וכאשר שב נפש הנער אל קרבו שאלתיו כי יספר לי מה הי׳ לו. ויספר לי הנער: כי סגרוה בעליית בית תפלתם עם עוד נער אחד מנערי הנכרי׳ וגם היו לפניהם משקאות ומאכלים והיה משחק עם הנער כל יום הששי והי׳ לפנות ערב נפל בדעתו של הנער: מה הוא עושה פה? ויתמרמר מעט אבל תיכף שתה משקה המשכרת להפיג צערו וירחיק את הדבר הזה מרעיונו אבל בעוד רבע שעה נפל בדעתו עוד הפעם כי לא טוב הדבר אשר הוא עושה, ויכנוס הדבר בלבו ויתמרמר ויקח הנער את הכינור כי היה יודע נגן בכינור ויחשוב להפיג צערו בזאת וכן היה הקיצור, בפעם הרביעי ובפעם החמישי נתמרמר מאד עד כי לא היה יכול לסבול ויבך מאד במר נפשו על אשר קרה לו כאלה וירצה לצאת לחוץ ולברוח אבל הדלת היה סגור, וינסה בכל כח לשבור את הדלת ולא יכול, ונגמר בדעתו להשליך את עצמו מתוך החלון ואף כי יתרסקו אבריו, כי היה החלון גבוה מהארץ כשלשים אמות, אעפ״כ נתרצה למות מלהיות גוי ועכ״ז נתגבר יצרו עליו בהסיתו אותו כי מחר יברח, אבל בפעם הששי נתגבר על יצרו וישליך עצמו מתוך החלון אבל בחסד האל מחמת הרוח סערה אשר היתה לא נפל לארץ כ״א הרוח נשאו להלן בחצר ושם עמד על רגליו אבל גם בחצר היו כל הדלתות סגורים וסביבות החצר היה גדר גבוה כעשרים אמות ולא ידע לעשות ויתרפק לעלות על הגדר ולא יכול אבל בתוך כך מצא מקום שיוכל להאחז לעלות מעט וכאשר עלה נתהווה עוד רוח סערה גדולה וישאהו הרוח עד לפני החלון של מורי. כן סיפר הרב בבואו בלילה לפני האנשים והיתה פליאה גדולה בעיני כל החסידים מה הוא מספר עתה המעשה וע״כ עמדו מארבים מהחסידים כל הלילה אצל הפתח מחדר הרב

הרב וכאור הבוקר ראו והנה איש אשר קשר את ראשו וצדעיו במטפחת יצא מחדר רבינו והבינו כל החסידים כי הרב כיון באומר תיתי לי כי הצלתי כו׳ על הנעשה עתה מענין הזה וסיפר המעשה מעבר וכיון להוה:

ויהי כאשר הניח ה׳ לו מכל המציקים מבית ומחוץ ועבר עליו כל מה שדברנו עד כה מישראלים ומאינם ישראלים, ביקש הצדיק הזה לישב בשלוה ללמד דעת את העם ולנחותם בדרך ה׳ והרביץ תלמידים חכמים וקדושים ותמלא הארץ דעה את ה׳. אבל ידוע מארז״ל הצדיקים מבקשין לישב בשלוה בעוה״ז כו׳, קפץ עליו רוגזו של הרה״ק בו״ק ר׳ ברוך ז״ל ונתהווה מריבה חדשה בינו ובין ר׳ ברוך עבור מעות ארץ ישראל אשר הרב קבץ מעות א״י הרבה ועשה סדרים חדשים טובים כי כל איש על מקומו יבא בשלום והרב רבי ברוך רצה להנהיג בסדר אחר וע״י מלשינים נתהווה בעוה״ר מחלוקת גדולה ביניהם והשנאה קלקלה השורה כי מתחלה בעת אשר הדפיס הרב את ספר התניא נתן ר׳ ברוך עבורו אדום זהב ואח״כ דברו דברי נרגנות זע״ז ומתחלה פתח הרב בשלום ונסע לטולטשין למקום משכן קודש של הרב ר׳ ברוך הנ״ל ונתרצו זל״ז ודברו באהבה וריעות, אבל כאשר יצאו לטייל מחוץ לעיר נתהוה מריבה ביניהם לא ידע שום איש על מה ולמה ונתחזקה המריבה מאד מיום יום וכל יודעי חן יודעים ומכירים כי היו בזה סודות עליונים נוראים. ואמר ע״ז הרב הקדוש האב״ד דק״ק המעלניק שהיה ישיש מתלמידי הבעש״ט כי המריבה הזאת היתה כמו שמצינו בגמרא מעובדא אשר עשו את רבי אליעזר בן עזרי׳ לנשיא ואתוספו ד׳ מאות ספסלי בבהמ״ד וחלשי׳ דעתי דר״ג ואחוו ליה בחלמא חצבי חיורי דמליין קיטמא ומסיק הגמרא ולא היא לאפוקי מערא דר״ג הוה וכן היה פה כי מחמת שהרב הבהיק וליבן את דרכי העבודה אשר כל עין מבין שבחם והללם חלשה דעתי׳ דהרב ר׳ ברוך עד שהראו לו מן השמים להפיס צערו חצבי היור׳ כו׳ ולא היא וד״ל:

והנה מדי עבר הרב לטולטשין נזקק לבקשת אשה אחת לשלם לה טובה תחת טובה כי בעת אשר ישב הרב במאסר בפטרסבורג פעם הראשון היתה שכה אשה אחת שמה וויטיל אשר היתה פרנסתה מקבלת מכתבים מהפאסט והיהודים אשר היו שם בעת ההיא היו מקבלים כל המכתבים מידה וגם היו שולחים על ידה. והיה לה אב זקן בפטרסבורג שמו ר׳ חיים והיה נוטה לצד החסידים ובקשו אותו עדת החסידים שיבקש את בתו שתשתדל ע״י שוחד כי לא יראו צד המנגדים

המנגדים את המכתבים ששולחים החסידים על הפאסט וגם שתעצור את המכתבים שיגיעו אליהם עד כי יראו אנשי שלומינו מה כתוב בהם וכן עשתה. וכאשר יצא הרב ממאסרו אמר בדרך הלצה: היים ויטיל הועילו לו בתחבולתם אשר נתן ה׳ בלבם להוציאני ממאסרי. ואח״כ קבעה ויטיל הנ״ל דירתה בכפר לא רחוק מטולטשין וכאשר שמעה כי הרב יסע לטולטשין חכתה עליו בעיר אחת מעיירות הקטנות כי היתה לה בת אחת קטנה אשר נפלה ממקום גבוה ונקבה את צוארה והיה לה נקב בוושט ונתיאשו ממנה כל הרופאים, מה גם כי בעלה היה סוחר משוורים ובעת ההוא היו נופלים שוורים הרבה בכל סביבותיהם ולשני הבקשות האלה חכתה לבקש את פני הרב אבל כאשר בא הרב עיר ההיא היה דוחק גדול מאנשים רבים מבני עמינו אשר באו לשחר את פני הרב וע״כ לא הניחוהו שומרי הפתח להכנס אליו אבל היא דפקה בדלתו לאמר: הושיעה אדוני לוויטיל אמתך. וכאשר שמע הרב את שמה הזכיר תיכף על מעשיה וציוה להכניסה, וכאשר נתנה לו הפיתקא הכתובים בה בקשתה אמר: פה שני בקשות וצריך לשני פתקאות. ויכתבו שני פיתקאות ויאמר לה הרב: עד בואך לביתך תתרפא בתך ולבעלך תצוה משמי שאחרי מכרו את השוורים לא יסחור עוד עם שוורים. וכן היה, כי כאשר באתה לביתה ראתה את בתה בריאה וחזקה כי נתרפא שברה ולא נשאר כ״א רושם קטן מקום אשר הי׳ הנקב אבל בעלה הי׳ ממקורביו של הר״ר ברוך ולא רצה לשמוע להרב וע״כ הי׳ עולה ויורד כל ימי חייו ובמשך שני שנים נשרף כל אשר לו ואח״כ הרויח עוד וכן הי׳ עד יום מותו וזה הי׳ חידוש גדול בעיני כל אשר הכירו את הרב כי לא הי׳ דרכו להשתמש במופתים כלל:

ויהי כאשר נתלקחה המחלוקות בין הרב ובין הר״ר ברוך ז״ל עד אשר קבע הר״ר ברוך דירתו בק״ק מעזיבוז. והרב נסע אז להשתטח על קבר הבעש״ט הקדוש ז״ל. וכאשר הגיעה השמועה כי הרב לא רחוק הוא מהעיר, ירד הר״ר ברוך מעלייתו מקום אשר הי׳ משכן קדשו תמיד והתיצב בבית הגדול אצל השולחן. וכה עמד על רגליו לא מש ממקומו עד אחר שהלך הרב מביתו כאשר נסע. פתאום שלח הר״ר ברוך שיסגירו את פתח הבית עלמין כי אינו רוצה שילך הרב על קבר זקנו הבעש״ט והרב לא הי׳ עוד בעיר. אח״כ שלח עוד הפעם ר׳ ברוך כי יפתחו את הפתח כי אמר: אין אני ירא ממנו, והרב לא ידע מהסתימה והפתיחה. ותיכף כאשר בא לעיר הלך להטביל עצמו בנהר ושם הי׳ בור עמוק מכוסה במים ונתיראו העם (אשר נהרו מכל

פינות

ינות לראות את הרב ואת אשר יעשה פה) כי לא יפול אל הבור אבל
רוב האימה אשר איים עליהם שתק ולא הגידו דבר. והרב נכנס
יצא בשלום ואח"כ הלך על הבית עלמין וכל ההמון הרב הלכו אחריו
כאשר נכנס לפתח הבית עלמין רצה השמש לילך אתו להראות לו
קום הציון אבל הרב אמר לו: אינני צריך כי מעצמי אכיר את ציון
בעש"ט הקדוש גם כל העם עלו על הגדר מהבית עלמין לראות מה
עשה שם אבל הוא נשען מעט על מטהו ואח"כ הטה בידו להעם ונפל
ליהם פחד גדול וירדו כולם לא נשאר מהם עד אחד אז הלך הרב
בדו על הציון ועשה מה שעשה ואח"כ בצאתו שם ידו הימנית על
יניו והלך לבית הר"ר ברוך ז"ל ויעמוד מעבר השני מצד השולחן
לא נגשו זה לזה ותיכף כאשר נכנס לביתו צעק אל הר"ר ברוך מה
אבו! ממני וטען כך בערך רבע שעה בהתלהבות עצומה וכאשר סיים
ת דבריו פתח ר' ברוך לטעון וכן הי' ג' פעמים ולא נכנס אחד
תוך דברי חבירו ואח"כ אמר הר"ר ברוך איך תעיזו לריב אתי הלא
ני נכד הבעש"ט ויען לו הרב אתה הנכם נכד הבעש"ט בגשמיות ואנכי
כדו ברוחניות כי כל המלמד את בן חבירו תורה כאלו ילדו כמחז"ל
הבגיד הגדול היה תלמיד מובהק להבעש"ט ז"ל ואנכי הייתי תלמיד
ובהק להמגיד. אז אמר הר"ר ברוך הלא זה שלשה רבע שעה אשר
תם מדברים ועוד לא הזכרתם בדבריכם שם שמים. ויען לו הרב:
ש לנו מגילה אשר אנחנו מחויבים לקרוא אותה בכל שנה ואם אינם
ומעים תיבה אחת ממנה אינם יוצאים י"ח ובה לא הוזכר שם שמים.
ז צעק הרב ר' ברוך הלא אנכי לבוש בתפילין של זקני הבעש"ט
יך לא תתביישו ממני? ויאמר הרב: התפילין פסולים! פתחו אותם
ראו כי כנים דברי. ותיכף פתחו את התפילין ומצאו חסר אות אחת
ולא הי' אפשר לתקנו. ואז צעק הר"ר ברוך זעקה גדולה כי הרב
נס מאתי אות מהתפילין שלי בשעה הזאת וידאג מאוד מאוד אחרי
תפילין של הבעש"ט ויריבו אז בחזקה וכה הלך הרב מביתו וישב
ל העגלה לנסוע לדרכו ובהיותו בדרכו הגידו לו כי הי' שריפה בביתו
נשרפו הרבה כתבים מהשו"ע שלו (והם המה החסרים עתה מכל
הלכות שלו אשר בעיה"ר נשרפו אז כי הוא חיבר על כל הד' שו"ע
אשר הזכרנו למעלה) ויצטער הרב מאוד עליהם ויבך מאוד ואמר כי
ין לאל ידו עתה להשלימם מחולשת כחו ומאפיסת הפנאי וגם אצל
הר"ר ברוך מתה בתו בשנה ההוא ובזה נראה כמה קשה היא המחלוקת
אשר שני גדולי עולם כמוהם גרמו הרבה הפסד לכל העולם ואם כי
א היתה מריבה פשוטה ולא הי' תכלית מגמתם על עניני גשמי כלל

כמובן

כמובן לכל בר דעה ועכ"ז גרמה רעות רבות גם בגשמיות אף כי הי' מחלוקותם בבירור ברור לשם שמים ומזה די והותר שיקח מוסר כל אדם להיות זהיר ברוחו לא ליצא לריב מהר וה' יצילנו מכל פגעים רבים ויגן זכות הקדושים האלו עלינו לדור דורים אמן:

עתה נספר סדר ההשתלשלות עד פטירת רבינו הק' זי"ע.

ויהי בשנת תקע"א בעת אשר היה מלחמת הצרפתים עם הרוסים התפלל רבינו בשלום המלכות כי לא אבה שיכנסו הצרפתים לרוסיא כי אמר אם יהיה מדינת רוסיא תחת ממשלת הצרפתים תתרבה האפיקורסות וע"כ נתחזק בתפילתו נגד הצרפתים והרה"ק ר' שלמה מקארלין התחזק בתפלה שתגבר יד הצרפתים, וכאשר הציקו זה לזה התראו פנים והיה המדובר ביניהם שמי שיקדים עצמו לתקוע בשופר בר"ה משנת תקע"א הוא יהיה המנצח והשני יהיה המנוצח ולא יתנגדו זה בתפלתם וכן היה. כשבא ר"ה נזדרז הרב ר' שלמה הנ"ל בזריזות עצומה בתפלת שחרית ותיכף הלך לסדר התקיעות, אבל כאשר לקח השופר בידו הרגיש תיכף כי הרב כבר תקע ואמר: חבל על דאבדין ונתבהל מאוד. ובעוה"ר הרגו במלחמה ההוא את ר' שלמה הקאזקין דחיל רוסי' בביתו והנה כאשר באו הצרפתים לרוסיא והגיעו לדובראוונא ביום שבת קודש וקיסר הצרפתים הרגיש כי הרב מנגד לו כי נשמע חכמתו בין האומות וע"כ חקר אחריו והרב היה דר אז בלאדי וע"כ ברח הרב ביום השבת עם כל בני ביתו עד קראשנע ברוסיא ושם עמדו חיל הרוסים מחנה נורא ושר המנהיג את החיל (קומנדנט) הכיר את הרב ונתן לו הרב עצה שימהר לברוח משם עם חילו כי הצרפתים היו מהירים במהלכם מאוד והשר ההוא נתן להרב חיל גדול לשמרו בדרך והוא ברח הלאה ביום השבת כי ביום ההוא הגיעו הצרפתים לקראשנע ברעש גדול אבל השר לא לחם הרבה כנגדם ושמע לעצת הרב ופסע פסיעה גסה והניח להם העיר אבל גם שם לא התמהמהו הצרפתים והלכו במהירות עד סמאלענסק ושם הוא מבצר הרוסין ולעת ערב הגיעו הצרפתים לסמאלענסק ושברו את המבצר וגם שם אמר

הרב

הרב לשר המנהיג את החיל כי יניחם לילך עד מאסקווע והרב ברח עם חיל הרוסים לא התרחק מהחיל ותמיד היה דבריו עם הקומנדנט שאל יפחד ממהירת הצרפתים כי לא יועילו במהלכם במהירות באמצע רוסי׳ ומראש ומקדם אמר הרב כי הקור ילחצם ויכתתם עד חרמה :

וראיתי אני הכותב בהמכתב שׁלח כן הרב הקדוש מו״ה דובער אל הרב הקדוש ר׳ אהרן משטראשעלע כי בעת אשר נכנסו הצרפתים למאסקווע היה הרב אז ברוסיא בכפר לא רחוק ממאסקווע והחיל היו שומרים אותו (והרבה פעמים היו מכתבים אליו משר המנהיג את החיל בשם הקיסר לטכס לו עצה מה לעשות, והרב נחם אותו במכתב שאל ירא) ויהי כאשר הגיע הבשורה כי הצרפתים נכנסו למאסקווע נכנס הרב ר׳ דובער לחדר אביו ואמר לו : הלא הצרפתים המה במאסקווע ומה נוחיל עוד ? והרב היה לבוש בעת ההיא בתפילין, ויען הרב אל בנו : נשבע אני בתפילין שלי כי במאסקווע יהיה להצרפתים מפלה (כן זוכרני אני הכותב אשר ראיתי בהעתקה המכתב מהרד״כ אל הרד״א אבל לא יכולתי לכוון לשונו בדקדוק כאשר כתב שם כי ההעתקה ההוא אינו תח״י כעת) וכן היה כי במאסקווע היתה מפלה גדולה להצרפתים וברחו משם ערומים ויחפים, רעבים וצמאים ועל הדרך לחץ אותם הקור הנורא אשר היה אז ברוסי׳ לא עפ״י דרך הטבע כאשר הוסכן להיות בהורף תמיד וע״כ נפלו בדרך בברחם כזבובים :

אולם בהורף ההוא בעוה״ר סגר הרב את ימיו בהיותו בדרך בחורף. שמענו אשר בברחו מפני הצרפתים סיבב נסיעתו בפלך הארקאוו ברוסי׳ ושם שכר הרב דירה בכפר הרחוקה מעיר האדיץ ששה פרסאות ושם ראו ממנו נוראות ונפלאות אשר לא ישוער במוח גשמי ולא פסק פומיה מגירסא כאשר כתבו בניו הקדושים בהקדמה על השו״ע והנני להעתיק השייך לענינו פה ואיני רוצה לכתוב כל הנוראות אשר שמעתי מהסתלקותו יען כי בניו הקדושים העלימו זאת מעיני הקורא ורק רמז רמזו באמרם אחר כמה נוראות ונפלאות אשר ראינו בעינינו, אך אציג דבר אחד לדוגמא וממנו יקיש המעיין על השאר כי אחר הבדלה איזה רגעים אחדים קודם אשר מסר נשמתו בטהרה לחי העולמים לקח עטו וכתב על הגליון המאמר נפש השפלה באמת לאמיתה כו׳ והעתקה כמוסה תח״י בכתובים והוא מאמר סתום וחתום לעין הקורא ומעט מזה ביאר תלמידו הררא״ה הנ״ל. ואח״כ שאל את אחד מנכדיו המפורסמים האם אתה רואה את הקורה ? ויתפלא נכדו מה מהות השאלה

ויאמר

ויאמר לו: האמין לי כי אנכי אינני רואה כ"א כח האלקי המחיה את כל דבר הגשמי וזולתו אין אני רואה מאומה ואז אסף רגליו אל המטה ואתקטר בחד קטירא לחי העולמים והא לך העתקה מהקדמה:

והנה אחרי אשר זכינו בעינינו לראות אור מופלא, אור מזהיר, אור נערב, אור יקר, אור מצוחצח, אור מאיר, באור שבעת הימים, מסוף העולם ועד סופו, אור האלקי, הוא ניהו אדונינו מורינו ורבינו נר ישראל המאיר עיניהם של ישראל בתורה ולקרב את לבן לאביהן שבשמים והיה אמרתו כטל לישראל במטרא ניחא ובמטרא רזיא דין גליא רזיא ומפיו אנו חיים ומטובו חיינו שפתותיו שושנים בהלכות נוטפות מור עובר ואליו יתאספו העדרים עדרי צאן קדשים תורה יבקשו מפיהו חק לישראל היה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו שהראה להם באספקלריא המאירה האיר הברקאי ומתחזיא מסייפא עלמא ועד סופיה גדול ה' ומהולל מאד בעירו הר קדשו וברכנו בקול רם ונשא ברכת חכם הרזים ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו:

והן עתה בעו"ה חשך השמש בצהרים ובא השמש אל מקומו שואף ונתבקש בישיבה של מעלה אראלים נצחו ונגנז ארון הקודש יצתה נשמתו בטהרה אחר כמה נוראות ונפלאות שנראה ממנו ז"ל באותן הימים שלפני הסתלקותו לא פסק פומיה מגירסא עד יום מנוחתו ואחר שהתפלל תפלת ערבית והבדלה בחונן הדעת בדעת צלולה ומיושבת ובדביקות נפלאה במוצאי שבת קודש כ"ד טבת תקע"ג בחד קטירא אתקטר ביה בקב"ה מעודו על הארץ ששאל שאל אותו ד' לנו לפקוח עינים עורות בעקבות משיחא ועד כי בא יומו ורעיא קמיה קוב"ה לארחא בתפיחא דא ולאשתעשע בצדיקיא אליו נשא את נפשו בשמחה וטוב לבב כאשר נראה בעליל לכל העומדים שמה אשר נתפלאו ונשתוממו על המראה ואותנו עזב ביגון ואנחה נסתמו אורות החכמה ויסכרו מעינות תהום רבה נוטל כבוד מבית חיינו עטרת תפארתינו נזר ישראל צפירת תפארה. אנן מה נענה אבתריה אוי ואבוי ומה נעשה וחטאינו עשו. ה' הוא הצדיק על ה' נשליך יהבינו והוא ישלח לנו גואל הצדק ויוציאנו מאפילה לאורה והקיצו ורננו שוכני עפר וישמיענו נפלאות מתורתו תורת ה' תמימה משיבת נפש אכי"ר ע"כ:

ויהי כאשר נצחו העליונים את התחתונים והעלו את רבינו הקדוש לשמים להתענג בחדר זיו אלהי הרוחות ואת העם עזב לאנחות ונתיעצו כל העם אנה להגניז את ארון הקודש ונגמר בדעתם להוליכו לעיר

לעיר האדיץ בפלך פאלטאוועץ כי היא הסמוכה אל הכפר ההוא מכל ערי ישראל. והובילוהו שמה כל הנאספים אליו בכבוד גדול כאשר יאתה לו ושמה גנזו ארון הקודש ובנין על קברו בציון מפואר, וכאשר הגיע השמועה לערי רייסין קשרו כולם מספד מר הקרובים והרחוקים. וה׳ הטוב יגן עלינו זכותו לדור דורים:

ואף החדר אשר סגר בו את ימיו הקדושים סגור הוא עד היום אין יוצא ואין בא בו ואיננו דר שם שום אדם כי הנכרי בעל הדירה ההוא ראה כי ברך ה׳ אותו לרגלי הרב כי הוא סכך עליו באברתו מאוד והחזיקו בכבוד. וע״כ קדוש לו החדר ההוא והמטה אשר שכב עליה הרב עומדת היא גם עתה שם מוצעת ואינו מניח שום אדם להכנס לבד יהודי הצריך להתפלל מניחו עד אחר התפלה. כי יקר חכמת ישראל אפילו בין האומות:

ובזאת נשלם הסיפור מכבוד קדושת רבינו והוא ימליץ טוב בעדינו לפני כסא הכבוד ואל ישים אשם אלינו אולי אולי גרענו מכבודו באילו הסיפורים כי לטובה כוונתינו כפי אשר יעדנו בהקדמתנו ובזכותו יזכנו השם יתברך למנוחת הגוף והנפש עד יבא גואל הצדק במהרה בימינו אמן:

ויהי אחרי פטירת רבינו הקדוש מלאו מקומו הני תרי צנתרי דדהבא ה״ה הרב הקדוש האלקי מו״ה אהרן בר׳ משה הלוי הורוויץ נצר מגזע הרב הקדוש ר׳ ישעיה בעהמ״ח ספר השל״ה הקדוש והשני היה בנו הרב הקדוש ר׳ דוב בער זלה״ה והם הפיצו מעיינות החכמה חוצה וביארו אמרות רבינו הקדוש עפ״י הכמת האלקית אשר נוססה בם עפ״י קבלתם מרבם הקדוש זי״ע. ואז נחלקו העם לשני מחנות. החצי אחר הרה״ק מוהר״א והשאר אחר בנו הרה״ק מהוד״ב. והנה פה מגמתינו לספר מתלמידו הקדוש מוהרא״ה אשר יצק מים על ידי רבינו הקדוש שלשים שנה ולא זו מחבבו עד שגילה לו כל תעלומות חכמתו וכל רז לא הוה אניס ליה וכל דמטמרן אתגלייא ליה ושלשה שנים קודם כטירתו סמך רבינו את ידיו עליו ויתן לו שלש חליפות שמלות לבנות וישלחהו למקום מולדתו עיר אשווע ושמה החל להראות זרוע קדשו והתחיל לחבר חיבוריו הקדושים (הלא המה שער היחוד והאמונה שערי עבודה וסדר התפילה אשר בעוה״ר לא השלימו כי נלקח ארון האלקים אל השמים) ועוד היה נער הרא״ה הנ״ל התנכר במעלליו לכל הרואה אותו כי על במתי הגדולה יעלה האיש הזה כי בהיותו בן ג׳ שנה היה דר אז אביו בכפר גאיומיל והיה הנער משחק בקיץ בחוץ עם בני גילו. ורבינו הק׳ נסע אז דרך הכפר ההוא למצוא

חפצו

חפצו. וכראותו את הנער הזה עמד רבינו הקדוש אצל בית אבי הנער ר"מ ז"ל. וישלח לקרוא אותו וילבש ר"מ בגדי שבת ויצא לקראת רבינו כי חשב כי רבינו רוצה לירד לפוש פה ויאמר לו רבינו: לא בשביל זה קראתיך. רק חפץ אני שתתקשר עמי בשידוכין את הנער הזה עבור בתי הקטנה פריידקע. ויען לו הר"מ: כי הוא נתקשר בשידוכין כבר עבור הנער הזה עם גיסו. ויאמר לו הרב אם כן אין אחר המעשה כלום ויצו לדפוק את סוסיו ויסעו משם. (וגם על האיש ר' משה הלוי הזה העיד עליו הקדוש הר"ר ישראל פאלעצקער לפני הרב המגיד הגדול ממעזריטש בתוך החדשות אשר סיפר לו ממדינת רייסין אמר לו: ראיתי על ספרי אחד ר' משה מנאיימל את הצלם אלקים בשלמות כאשר ניתן לו וכתבנו זאת במקום אחר בתולדות הר"ר ישראל הנ"ל). וכאשר היה הנער ההוא בן י"ג שנה היה בקי גם בכל כתבי האר"י נוסף על בקיאותו ורוב חכמתו בתורה הנגלית ואז הביאוהו לפני רבינו הקדוש ושמש אותו שלשים שנים כאשר כתבנו למעלה:

והנה להציע לפני הקורא את כל הנעשה אחר פטירת רבינו הקדוש ברייסין ופרשת גדולות אהרן מהחל ועד כלה תקצר היר"עה וע"כ אמרתי להבליג מעט על תאותי ועוד חזון למועד ורק דבר אחד מהנוראות הגדולים בחרתי להציג לפני המעיין ומזה נקיש על השאר כי החלק מעיד על הכלל הט אזנך כאפרכסת ושמע כי כנים הדברים וברורים כשמש. בשנת תר"ה נסעו שני חסידים רבנים ומופלגים אשר כמעט לא הניחו כמותם בדורם מדובראוונא. ה"ה הרב ר' משה חתן ר' זאב ציפעס ז"ל והשני מורי מלמדי להועיל הר"ר ישראל יוסף ז"ל בעשי"ת להשתטח על ציון רבם אדמו"ר הקדוש מוהר"א ז"ל לסטראשעלע ומדי עברם דרך עיר קאפוסט אשר הוא לא רחוקה מסטראשעלע עמדו עם העגלה בתוך הרחוב לאיזה דבר הנצרך להם אז וכעמדם בא איש המוני בפעלציל קצר וחגורה אדומה וישאלם להיכן מטרת נסיעתם ויאמרו לשטראשעלע. ויאמר האיש יהי נא מטובכם ליקח גם אותי אתכם כי גם אנכי חפץ להשתטח על ציון רבינו. ויאמר הרר"מ אליו: מה חפץ לאיש כמותכם להשתטח על קברו האם הכרתם אותו? ויען להם האיש: עלי אין תימא מרצוני לנסוע כי הוא החייני וממות הצילני והוציאני ממעמקי הקליפות. אבל אתם אשר אני רואה אתכם עולי ימים וזה שבע עשרה שנה אחרי הסתלקות רבינו אני שואל אתכם מה חפצכם בהנסיעה על ציון אדמו"ר. וכאשר שמעו האבבכים את דבריו ויציקו לו מאוד כי יגיד להם פשר דבר במה

במה

החיה אותו רבינו אבל הוא לא רצה להגיד להם עד שר׳ ישראל אחז אותו בערפו ויאמר לו: חי נפשי כי לא אניחך מידי עד אשר תספר לי את כל הנעשה עמך אצל רבינו:

ויהי כאשר הציקו לו מאד ויאמר: אולי הוא מן השמים שאגלה לכם היום מה שלא גליתי לשום אדם. וע״כ הטו אזניכם כי תשמעו חדשות ונצורות אשר לא שערום אבותיכם:

הנה אנכי בעת נערותי תיכף אחר החתונה הייתי על שולחן חותני והוא הי׳ דר בכפר חמש עשרה ויורסטין משקלאב אה״כ שכר קרעטשמי ישנה אשר לא דרו בה יותר משמונה שנה וכאשר רצה לכנוס לתוכה עשו שם סגולות אשר הגידו נשים זקנות להכניס בתוכה זתולים שחורות וכמוהם, אולם כעשרים קלאפטער מהבית היתה נצבת דירה ישנה אשר היו מחזיקים אותה ללא טהורה וע״כ היו נזהרים מלעבור לפניה אפי׳ ביום ואנכי הייתי יודע ספר ולא עשיתי שום מסחר. ויהי היום לא היה חותניבביתו כל השבוע וגם ביום השבת לא היה והיה העת ההיא ימי הקיץ ועשנתי לולקע למוש״ק והלכתי לבדי לטייל לפני הבית ורעיוני הובילוני עד כי עברתי לפני הדירה ההוא מיד יצא כלב שחור ויסבבנו ג׳ פעמים וינבוח עלי וירץ בחזרה להדירה ואנכי נבהלתי מאוד ורק אשר היה בי עוד נשמתי להכנס לבית ובבית העירו אותי ועשנו אותי בעשבים להסיר פחדי ממני כן אזלה הלילה עד כי שכבתי על יצועי ל־שן. ותיכף כאשר ישנתי עלתה לי בדמיוני כי באו אלי שני אנשים א׳ היה דייטש מלובש בגדי מלכות והשני היה חיגר על רגלו אחת ויקחוני בידם ויוליכוני אתם הביאו אותי אל מקום אשר עמד שם חיל נורא לפי ראות עיני ועלתה לי בדמיוני כאלו שניהם המה מלכים וכל אחד ואחד עמד עם חילו בין שני החיילות פרשו ארף (לאנדקארט) ויקחוני וילמדו אותי חכמת המפה מה אומר לכם אחי תאמינו לי הלא מעת המעשה הזאת כולו יותר מעשרים שנים עכ״ז אם היו מראים לי עתה הייתי מכיר כל א׳ שהוא והייתי אומר חכמת המפה כאשר הבנתיה על בוריה הקיצור כה היה מדי לילה בלילה וכמה פעמים הדליקו נרות וישבה אשתי אצלי כל הלילה. אבל לא הועיל כלל כי כשהייתי קם ממשכבי היתה רטובה עלי הכתונת שלי עד כי היו יכולים לדחוק ממנה מדה מים. כל היום הייתי חלוש וחולה. אולם בכל לילה לא היו הולכים אלי המלכים הנזכרים בעצמם כ״א שליח אחד ממערתם הי׳ בא אלי והיה מוליך אותי אל מקומם ובכל לילה היו לומדים אותי מלאכה אחרת. פעם תנו לי לרכוב על סוס, פעם לטעון משא, פעם לדרוך בקשת, ואם לא

הייתי

הייתי יכול היו מכים אותו מכה נמרצה. וכל הסגולות אשר עשיתי לא הועילו כלל וגם במכשפים דרשתי ולא הועיל לי. וכה אזלו איזה חדשים עד כי ההרגל הטביע בי להתענג מזה ולהיות מהיר במלאכתי בעת היותי שם וכל היום הייתי חולה מעמל הלילה. והנה חותני ואבי היו אנשים פשוטים ולא נסעו בשום פעם להרבנים הצדיקים. אבל כאשר ראו כי דלותי מאוד מצערי ונשחת עלי תארי ויצוו עלי לנסוע לשטראשעלע כי הכפר לא היה רחוק כ״א עשרים ויורסט מהעיר נסעתי לפנות ערב לשטראשעלע ונסעתי כל הלילה וישנתי בהעגלה ולא היה לי שום דמיון אז נגמרה בדעתי כי סגולה טובה ומועילה לזה לנסוע אנה ואנה וע״כ הזרתי רסן הסוס לנסוע לאבי ונסעתי גם הלילה השנית אבל התנהגו אתי בלילה ההוא כאשר מתנהגים אתי בביתי ואז ראיתי בחוש כי יריאים המה משטראשעלע וע״כ נהגתי נסיעתי לשטראשעלע והיום אשר באתי הי׳ יומא דפגרא וע״כ היו יושבים כל החסידים הרבנים הגדולים היינו הרב הגדול ר׳ אברהם שיינעם משקלאב ורבני דובראוונע ומכל העירות בבית הגדול (סאלי) של רבינו והיו מחכים עד יצא רבינו מחדרו. אבל אנכי שחתי מר נפשי לפני ר׳ בער משרת שלו ונתתי לו תשורה והניח אותו לכנוס אליו. ויהי כאשר נכנסתי למקום קודש הקדשים לחדרו פנימה חלץ אז את תפילין דר״ת וחכיתי אצל הפתח וכאשר עשן הלולקע קרבתי אליו ויתן עיניו עלי, מה לך מה תאבה ? וספרתי לו כל הנעשה אתי ויהי כהתמי לדבר ונשאתי עיני להביט בפניו והנה פניו בוערות כלפידים והלולקע נפלה מידו ויקם ממקום מושבו וירץ בבית אחת הנה ואחת הנה ובידו הימנית היה שוחק את מצחו ובדרך הילוכו צעק בזה״ל (ווי קומט א פגם צו א נשמה) ואנכי כאשר ראיתי צערו בכיתי ממעמקי לבבי ואין איש זולתי בחדרו וראיתי כי הוא שוחק את מצחו בכח כאשר עוד מעט יותז מדמו על הקיר וכה התמהמה כערך רבע שעה. אח״כ נגש אלי ואמר לי : אתה אומר שמע ישראל ? כן, עניתיו בבכי. ויאמר לי : אתה מבין הפירוש מזה ויפרש לי הרב את הפירוש של אחד, מה אומר לכם אחיי זה עשרים שנה אשר שמעתי מפיו ועוד חקוקים הדברים בלבי כאלו שמעתים אתמול כי פירש לי בלשון פשוט מאוד וקבע בלבי אחדות הבורא כי אין שום מקום שאין שורה שם אחדותו ית׳ ואח״כ אמר לי סגולות מה שאעשה (והסגולות לא רצה לגלות) וצוה לי שקודם השינה אסתכל באיזה ספר וכה אמר לי הזור הדברים שאגיד לך כל היום עד כי יהיו שגורים בפיך גם בלילה ובזה״ל צוה לי לומר כאשר אראה את המחבלים (דער רבי האט געזאגט איהר זאלט

מיך

ניך ניסט טשעפען דער רבי האט געזאגט איהר' וועט האבען א פסק
אז איהר וועט ניך טשעפען) כה ציוה לי אדמו"ר לחזור על אלו הדברים
כל היום עד שיהיו נגורים בפי שיהיו שפתותי דובבות אותם גם בעת
השינה. ואח"כ דיבר על לבי ונחם אותי והבטיח כי מעתה לא יפחידו
אותי חבילי טהירין, וכל החסידים והרבנים אשר ישבו בבית הגדול
בראותם כי רבינו התאחר מהעת אשר יעד להם קרב. כולם אצל הפתח
הפסח הי' סגור אבל רבינו הרגיש בהם ופתח את הפתח והטה ידו
אליהם שילכו ונתפלאו כולם על מה הוא מדבר עמי זמן רב כי ידעו
כי איננו בר הכי וע"כ כאשר יצאתי הלכו כולם לקראתי ושאלו מאתי
מה היו הדברים אבל אנכי לא גליתי לשום אחד מהם:

ויהי כאשר באתי לביתי עשיתי כל הדברים אשר צוה לי רבינו
והזרתי בפי את הדברים הנ"ל ובלילה כאשר שכבתי לישן
הסתכלתי בעין יעקב וכאשר נהיה שנתי עלי והייתי נים ולא נים
ראיתי במחזה שבאו עוד הפעם שני האנשים אשר באו אלי בפעם
הראשונה לא שלוחים כאשר הורגלו עמי ויעמדו הרחק ממטתי כעבדא
קמי מרי ויאמרו אלי: רא עמנו, ואנכי הגדתי להם הדברים אשר שם
אדמו"ר בפי והנה הדייטש דנראה לפני תמיד לאיש טוב פסע תיכף
פסיעה לבר ולא ענה לי דבר וחצי דבר, אבל החיגר רקד ברגלו והרק
בשיניו ויצעוק בקול מר מי הוא הרבי אשר אשמע בקולו. אבל אנכי
אמרתי להם עוד הפעם הדברים הנ"ל. והמה נצבים מרחוק יריאים
לגעת אל מטתי ויתיצבו כך כמו רבע שעה אח"כ התחילו לדבר עמי
טיב והבטיחו לי כי יעשו עמי טובות רבות ויעשוני למלך בלהות
בהנה דברים רבים אבל אנכי חזרתי על הדברים הנ"ל שנית ושלישית
עד כי רגזו וכעסו שניהם ודפקו בדלת הבית עד כי שמעו כל אנשי
הבית ונעלמו מעיני, ואז הקיצותי לקול הדפיקה וספרתי הדברים לבני
ביתי כי ב"ה אין שום חשש. כן סיפר האיש הנ"ל בפני החסידים ר'
משה ור' ישראל יוסף הנ"ל ויתפלאו האנשים וישתוממו ויודו לה' כי
גלה להם סיפור מרבינו אשר לא ידעם איש זולתם ואז לקחו האנשים
אותו בצוותא לנסוע אתם על ציון אדמו"ר:

ויהי לשנה השנית נסעו עוד הפעם האנשים הנ"ל על הציון דרך
קאפוסט ובבואם אל העיר ספרו להם כי זה שני שבועות מקרה
חדשה קרה בעיר כי איש אחד נתעלף פתאום ולא יכלו להעיר אותו עד כי
דמו כי הוא מת ויניחו אותו על הארץ כנהוג וב"ב הספידו אותו ויכינו
תכריכין ופתאום כאשר אזלו כ"ד שעות מעת התעלפותו קם על רגליו ולא
היה חסר לו שום דבר והיה בריא אולם לבד אשר ישב שלשה ימים בביתו

כי

כי היה ירא מעין הרע. וילכו החברים לראות את האיש וכאשר ראו נתבהלו כי הוא האיש אשר סיפר להם בשנה העברה את הסיפור הנ"ל וכאשר ראה אותם אמר להם אחיי ורעי, ראו נא והביטו כמה גדול כח אדמו"ר זה י"ח שנה מעת הסתלקותו ואנכי לא הזהרתי השנה הזאת לעשות כפי הצווי מאדמו"ר על כי לא היה לי פנאי ונפלתי שדוד בין החיצונים מעל"ע שלהם, אבל בחסד האל נצלתי מהם והנני בריא אולם.

ובזאת נסיים סיפור הלז כי די הוא להעיר לב המעיין לידע אפס מפרשת גדולתו ואם נרצה לכתוב את אשר קרה עוד בימי חייו מזה הענין תקצור היריעה מה גם כי לא היה דרכו להשתמש במופתים רק על צד ההכרח וד"ל ועתה נכתוב אפס קצהו מפטירת הרב הקדוש מוהרא"ה לגן עדן העליון זי"ע :

ויהי ביום הושענא רבה בשנת תקפ"ט התפלל הרב לפני התיבה כדרכו תמיד אשר דלג פזז ורקד בעת תפלתו כי היה אז גבור כארי (ואף כי המפורסם אין צריך ראיה עכ"ז אציג לפני הקורא דבר אחד לדוגמא פעם אחת היה הרב בעיר לעפלע והיה חולה אז ברגליו כי היה לו על רגלו מכה שקורין רויז ולא היה יכול לעמוד על רגליו וע"כ ישב והתפלל ואך כאשר הגיע לשמ"ע רמז למחותנו ר' דוד ולחתנו ר' ליב כי יתמכו אותו בידם מעט עד אחר ג' ברכות הראשונות ותמכו אותו בידם מזה אחד ומזה אחד. אבל כאשר החל להתפלל קפץ הלאה מעל השולחן והיה רץ בבית אחת הנה ואחת הנה לעת התפלל בהתלהבות עצומה וחתנו הנ"ל היה הולך אחריו לשמוע מתי יגמור תפילתו כי היה מתפלל בחשאי והבין חתנו כי כאשר יגמור תפלתו מחמת כאב הרגל יפול ויתעלף וכן היה כאשר סיים תפלתו נתעלף ראה קורא נעים איככה עובדים יראי ה' את ה') וביום הו"ר הנ"ל גמר אז תפלתו בשעה ד' אחר חצות ואת הלולב שבר לרציצים ובלילה הלך להקפות גם כן כדרכו ואחר הקפות שכב על מטתו והתחיל לומר תורה על פסוק ביום השמיני שלח את העם ובאמצע המאמר אמר להרב ר' אברהם שינעם כי הוא יסיים התורה והוא אתקטר בחד קטירא לחי העולמים ומסר נשמתו בטהרה ועלה לגן עדן העליון למנוחה ואותנו עזב לאנחה. זכותו יגן עלינו בזה ובבא שנזכה לראותו כאשר יקוצו שוכני עפר בביאת משיח צדקנו ב"ב אמן :

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

הוספה

עוד ספורים מחיי „הרב" אשר לא נדפסו בספר „שבחי הרב" בהוצאות הקודמות.

א) מחייו של הרב בצל קדושת המגיד הגדול

בזמן היות הרב במעזריטש שתו ממעין פיו הקדוש של המגיד חסידי עולם וגאוני ארץ הידועים והמפורסמים, כמו הגאון ר' לוי יצחק, הרבנים ר' אהרן ור' שלמה מקארלין, הקדושים ר' אלימלך ור' זוסי', בראשם הני תרי צנתרי דדהבא הגאונים המפורסמים האחים ר' פנחס ור' שמעלקא, רבני ניקולשבורג ופראנקפורט, והגאון הצדיק ר' מנחם מענדיל מוויטעבסק, ושאר גאוני ארץ, שאי אפשר לפרוט את כולם, והרב התניא היה הצעיר ביניהם. הוא היה מצניע לכת בתכלית ולא רצה לגלות את גדלו וידו החזקה בנגלה ובנסתר. דרכו בקדש היה שבכל יום היה מאריך בהשתפכות נפשו בתפלה עד אחר חצות היום. אחר כך היה הולך לאכסניה, שהיתה אצל אלמנה, אשר מצד רחמנות היתה נותנת לו בכל יום פת ומעט חלב, וזה היה אכילתו לכל היום. לא היה לו יותר מכתונת אחת, ובכל ערב שבת. היה מכבס אותה בעצמו לכבוד שבת. מקומו לישון היה בין התלמידים על כר אחת תחת השלחן. כל היום היה עוסק בבית המדרש בנגלה ובנסתר, ובפרט היה חוזר כמה פעמים על הדברים העומדים ברומו של עולם ששמע מרבו הקדוש. הוא היה מקיים „פת במלח תאכל ועל הארץ תישן ובתורה אתה עמל". התלמידים של המגיד הגאונים לא הכירו מהותו, רק היו חושבים אותו לנער כשר וישר. גם היו חושבים אותו ללמדן, אבל הפלאת ערכו לא השיגו. רק בעיני כבוד קדשו של המגיד היה גדול וחביב מאוד. ומחמת שלא הכירו הפלאתו היו משתמשים בו לשלח אותו לשוק לקנות הנצרך להם, והוא היה זריז בזה מאד לשמש תלמידי חכמים.

פעם אחת דרש לפניהם המגיד דרוש עמוק עמוק מאד, עד שמצד עמקותו לא היה ביכולת הגאונים לחזור על הדברים

כהווייתן

כהווייתן, והיה צר להם מזה מאד. באו אל המגיד ובקשו מכבודו שיגיד הדרוש עוד הפעם, כי מצד עמקותו לא יכלו לחזור עליו. אמר להם: — לכו אל הנער המופלא שניאור זלמן ואמרו לו, שאני מצוה שיחזור לפניכם על הדרוש. היה הדבר תמוה מאד בעיניהם. אמר להם המגיד שנית: — לכו אצלו ותשמעו שיחזור על הדברים כהווייתן ובטוב טעם ודעת. עשו כן. באו אצלו ואמרו לו: — רבינו הקדוש צוה שיחזור לפנינו על הדרוש. היה צר לו מאד, כי הבין שכאשר יחזור לפניהם על הדרוש יפסיד מצוה רבה של שמוש תלמידי חכמים, כי לא ירצו עוד להשתמש בו, ואם לא יחזור על הדרוש הרי יעבור על צווי רבו הקדוש. הרהר בדבר שתי שעות ועלתה אצלו המסקנא על פי דין, שאין לעבור על דברי רבו, וחזר לפניהם על הדברים כהווייתן ממש ובהשכלה עמוקה. נשתוממו כולם על המראה הגדול. מהיום ההוא והלאה לא השתמשו בו עוד. אך על פי כן היה דרכו בקודש. בצניעות כמקודם, ולא השיגו מעלתו הרמה, רק הבינו בכלל שהוא צדיק גדול:

פעם אחת היו התלמידים ישנים בחדרם, והמגיד היתה מחיצת קדשו אצל החדר של התלמידים. ר' מנחם מענדיל מוויטבסק היה עדיין ער, והנה הוא שומע שהמגיד הולך ונר בידו. התחפש ר' מנחם מענדיל כאילו הוא ישן, כדי לראות ולדעת מה יעשה המגיד. ראה, שהולך הוא ומסתכל בצורה של כל תלמיד ותלמיד, עד שבא למקום שהיה ר' שניאור זלמן ישן תחת השלחן, והיה מסתכל בצורתו זמן רב בעמקות גדולה, אחר כך אמר לעצמו: — פלא גדול הוא שהשי"ת מלך אל רם ונשא יהיה משכנו בתוך גוף קטן! כשמוע ר' מנחם מענדיל דבור זה מפי קדשו נזדעזע ופחד מאד ממה שהשתמש בו כמה פעמים. למחר סיפר הענין הגדול הזה לתלמידים, והיה זה לפלא גם בעיניהם. מהיום ההוא היו משתוקקים לידע את מהותו אל נכון, אבל הוא היה מתנהג בצניעות בתכלית, עד שלא היה ביכלתם להכיר מהותו בשום אופן:

פעם אחת נצרכו הרבנים ר' פנחס ור' שמעלקא לנסוע לביתם. קודם נסיעתם שאלו מהמגיד מאמר בזהר, שהיה קשה להם, וגם שאלו שיסביר להם מהותו של האברך ר' שניאור זלמן. אמר להם המאמר של הזהר, ועל מהות האברך אמר להם שזהו דבר קשה יותר מאשר לגלות מאמר הזהר, ולא אמר להם כלום בענין מהותו:

ב) נתבהל.

פעם אחת, כשנעשה הרב בעל התניא מפורסם בעולם, היה עומד על יד החלון ומביט החוצה. ראה, והנה סיעה גדולה של חסידים

הולכים

לכים ונוהרים אל ביתו. נתבהל וקרא: — מה אלו רוצים ממני? למה
באים אצלי? מה מצאו בי? אמרה לו אשתו? — הניחה דעתך, לא
יך אתה הם באים, הם באים רק לשמוע מפיך דברים על המגיד
דוש, שזכית להסתופף בצלו. לשמע דברים אלו נתקררה דעתו
מר: — אם כן, ניחא לי. פן, הם באים אלי בכדי שאספר להם.
שאספר — לזה אני מסכים:

יון שהתחיל לספר, שוב לא היה אפשר לו לעכב התורה, והיה
הולך ומגלה בשופע.

ג) אל השם יתברך.

שעת דבקות בתפלתו היה בעל התניא אומר: — איני רוצה בגן עדן
שלך, איני רוצה בעולם הבא שלך. אני רוצה רק בך, בעצמך!

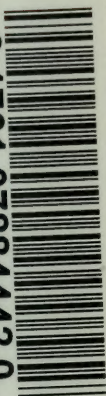
ד) מה צריך אדם לעשות בממונו ועד היכן צריכה להיות אמונת חכמים.

יכו בקודש היה לצמצם מאד בהוצאות הבית, שהיה אומר כי גם
התורה חסה על ממונם של ישראל. ופרנסתו הוא מהצבור, לכן
יך לצמצם בהוצאות. כשהיו בניו ונכדיו לובשים בגד יקר לא היו
אים לו. פעם לבש נכדו ר' מנחם מענדיל חגורה יקרה שמקחה היה
שה עשר רו"כ כשהיה נצרך ליכנס למחיצת קדשו היה דרכו לפשוט
החגורה. פעם אחת קרא לו הרב בחפזון, ושכח לפשוט את החגורה
נס. תיכף ראה הרב את החגורה ואמר לו: — חגורה טובה היא, כמה
חה? אמר לו את האמת: — חמשה עשר רו"כ. הקפיד הרב מאד על
ואמר לו: — וכי אתה עשיר גדול, שאתה לובש בגדים יקרים כאלו?
יסיף: — כמה הוא הנדן שלך? אמר: — שני אלפים רו"כ, שאל הרב: —
אתה עושה בשני אלפים רו"כ? אמר לו: — אתן ליד עושר נאמן
יויח מעט מזה. אמר לו הרב: — ואפשר שלא יחזיר לך לא את הקרן
א את הריוח? אמר לו: — הוא עשיר גדול ואיש נאמן מאד. אמר
הרב: — ומה בכך שהוא כעת עשיר גדול? אפשר שאחר זמן יהיה
גדול. אמר לו: — אם כן מה אעשה במעות? אמר לו הרב: — עצתי
ינה שתתן המעות בתיבה זו, וכאן יהיו בוודאי בעלמות. והתיבה הזו
נה של מעות צדקה. היה בדעתו של ר' מנחם מענדיל שהרב אומר
בדרך צחוק, אמר לו הרב: — רצוני באמת שתתן המעות לצדקה,
יה בשלימות הקרן והריות. וכאשר תתן ליד עשיר אחד יופסד גם
הקרן

הקרן. כשראה ר׳ מנחם מענדיל שכך הוא דעתו של הרב באמת, השמיט את עצמו ממחיצת קדשו, כי לא רצה לפזר כל מעותיו לצדקה. אחר כך נתן המעות ליד איש עשיר גדול ואיש נאמן מאד. לאחר כמה חדשים היתה שרפה גדולה אצל העשיר ונעשה עני גדול מחזיר על הפתחים. ברבות הימים אמר הרב לר׳ מנחם מענדיל: — אמור לי, ההרוחת מה ממעותיך? סיפר לו האמת איך שנשרף רכוש העשיר. אמר הרב: — ומדוע לא שמעת לדברי, שתתן המעות לצדקה, והיה הקרן והריוח בשלמות! מדוע אין לכם אמונה ברבותיכם, כמו אנשי וואליניא, שהם מאמינים גדולים! וסיפר לו על אופן אמונתם: — פעם נסעתי ממעזריטש, והיה קור גדול בעולם. נתקררו רגלי מאד עד שהעגלון הוכרח להביאני למלון אחד. היה שם בעל הבית איש זקן ואדם כשר וישר, ושפשף את רגלי בשלג ויין שרף עד שחזרתי לבריאותי. שאלתי את הזקן, כמה שנים הוא דר במלון זה, ואמר לי; „יותר מחמשים שנה". אמרתי לו: „היש לכבודו בכאן עשרה להתפלל?" אמר לי: לא. רק בימים נוראים אני נוסע לעיר הסמוכה לכאן ד׳ פרסאות". אמרתי לו: „וכי הדין כך? איש זקן כמוך יתפלל כל ימיו שלא בצבור ולא ישמע קדושה וברכו? ומדוע לא תלך לדור בעיר?". אמר לי הזקן: „ומאין תהיה פרנסתי בעיר?" אמרתי לו: „כמה בעלי בתים דרים בעיר הזאת?" אמר הזקן: „לערך מאה". „אמרתי לו: „עבור מאה יהודים יש להקב"ה פרנסה, ובעבורך לא יהיה להקב"ה סיבה להזמין לך פרנסתך?" ואחר זה אמרתי: „תדע שאני תלמיד רבינו הגדול ר׳ דוב ממעזריטש". כשאמרתי לו זה הדיבור הלך מאצלי. אחר חצי שעה ראיתי שעומדות עגלות מלאות חפצים. שאלתי: „מה זה?" אמר לי הזקן: „אני נוסע לדור בעיר כאשר צוה אותי מעל גו":

והוסיף הרב לנכדו: — ראה והבין חוזק אמונה כזו, שאני הייתי אז רך בשנים, וכאשר שמע הדיבור שאני תלמיד רבינו, תיכף השליך את נפשו מנגד. לעקור את דירתו, שהיה לו שם פרנסה בהרווחה גדולה חמשים שנה, ואתה שמעת שני פעמים ממני שיוכל להיות שיופסד הקרן והריוח, ולא האמנת לדברי": —

3 1761 07884442 0